

Regeringens proposition

1981/82: 177

om ändring i skogsvårdslagen (1979:429), m. m.;

beslutad den 25 mars 1982.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för den åtgärd och det ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

ANDERS DAHLGREN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas en redogörelse för vissa frågor som rör tillgången på virke för skogsindustrin m. m. Vidare föreslås att bestämmelserna i 6 § skogsvårdslagen (1979:429) om avverkning av överårig skog ges ett vidgat tillämpningsområde. Slutligen tas upp vissa frågor som rör tillämpningen av skogsvårdslagens bestämmelser om anläggning av ny skog och om ransonering av skog.

Förslag till

Lag om ändring i skogsvårdslagen (1979: 429)

Härigenom föreskrivs att 6 § skogsvårdslagen (1979: 429) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Om ett skogsbestånd är överårigt och markens virkesproducerande förmåga tas till vara endast i ringa utsträckning *på grund av röta eller självgallring i beståndet*, får skogsvårdsstyrelsen besluta att beståndet skall slutavverkas och ny skog anläggas.

Föreslagen lydelse

6 §

Om ett skogsbestånd är överårigt och markens virkesproducerande förmåga tas till vara endast i ringa utsträckning, får skogsvårdsstyrelsen besluta att beståndet skall slutavverkas och ny skog anläggas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-03-25

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Dahlgren

Proposition om ändring i skogsvårdslagen (1979: 429), m. m.

---

1 Inledning

Virkesförsörjningsutredningen (I 1979: 18)¹ har haft till uppgift att utreda behovet av ändringar i beskattningsreglerna och av andra statliga åtgärder för att påverka utbudet av virkesråvara. Utredningen överlämnade i oktober 1981 betänkandet (SOU 1981: 81) Skogsindustrins virkesförsörjning. De väsentligaste delarna av utredningens förslag i fråga om det statliga stödet till skogsbruket behandlades av riksdagen redan under hösten 1981 (prop. 1981/82: 30 bil. 5, JoU 1981/82: 8, rskr 1981/82: 29) och har dessutom tagits upp i årets budgetproposition (prop. 1981/82: 100 bil. 13 s. 50–57). En mindre del av utredningens förslag i skattefrågor behandlades också av riksdagen under hösten 1981 (prop. 1981/82: 30 bil. 4, SkU 1981/82: 8, rskr 1981/82: 14). Ytterligare skattefrågor har nyligen tagits upp av chefen för budgetdepartementet.

I det följande tar jag upp de förslag till ändringar i skogsvårdslagen (1979: 429) som virkesförsörjningsutredningen har lagt fram. Jag redogör också för min syn på vissa frågor om virkesförsörjningen.

Virkesförsörjningsutredningens betänkande har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels utredningens sammanfattning rörande de frågor jag här tar upp som *bilaga 1*, dels utredningens författningsförslag som rör skogsvårdslagstiftningen som *bilaga 2*, dels en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena, utom i de frågor som rör det statliga stödet till skogsbruket samt

¹ Generaldirektören Bo S. Hedström, ordförande, samt riksdagsledamöterna Curt Boström, Bo Lundgren och Gunnar Olsson, lantbrukaren Per Stjernström och verkställande direktören Brivio Thörner.

skatter och avgifter, som *bilaga 3*. Beträffande nuvarande förhållanden m. m. samt utredningens närmare överväganden hänvisas till betänkandet.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Skogspolitiken och virkesförsörjningen

Långsiktig hushållning med våra skogar har sedan länge kännetecknat den svenska skogspolitiken. Motivet härtill är bl. a. skogsbrukets stora betydelse för vår försörjning. Som råvaruleverantör till en av våra viktigaste exportnäringsar är skogsbruket både direkt och indirekt av väsentlig betydelse för sysselsättningen och som inkomstkälla. Skogsindustrin svarar sålunda för ca 20% av våra exportinkomster. Jämfört med andra exportindustrier är skogsindustrin dessutom i mycket ringa grad beroende av importvaror. Näringsens betydelse kommer enligt min mening att snart öka framöver. Skälet härtill är skogsindustrins goda möjligheter att genom export medverka till en förbättring av landets ekonomi. Enligt min mening finns det sålunda all anledning att utnyttja den produktiva skogsmarken aktivt och rationellt under hänsynstagande till bl. a. naturvårdens intressen på sätt som anges i skogsvårdslagstiftningen. Detta är en samhällsangelägenhet av största vikt.

Vad jag nu har framhållit betonades också i 1979 års riksdagsbeslut om skogspolitiken (prop. 1978/79: 110, JoU 1978/79: 30, rskr 1978/79: 387). Det slogs därvid fast att skogsnäringsen måste verka i överensstämmelse med de övergripande samhällsekonomiska målen och i samspel med andra samhällssektorer. Enligt riksdagsbeslutet motiverar skogens betydelse för landets ekonomi och välbefinnande att vi tar tillvara den produktionsresurs som skogsmarken utgör. Skogen är en nationell tillgång som skall utnyttjas för samhällets bästa. Målet för skogsproduktionen är sammanfattningsvis en varaktig, hög och värdefull virkesavkastning. Det innebär bl. a. att skogsbruket skall ges en sådan inriktning att handlingsfriheten och valmöjligheterna bevaras för kommande generationer. Det innebär också att skogsmarkens produktionsförutsättningar skall utnyttjas på bästa sätt. Samtidigt underströks skogens betydelse bl. a. för friluftsliv och rekreation, som inslag i kulturlandskapet samt som hemvist för växter och djur som inte tål alltför drastiska förändringar i sin livsmiljö. Vidare hänvisades till att det för rennäringen behövs stora områden i norra Sverige som betesmarker. I det skogspolitiska beslutet framhölls särskilt att skogsindustrins aktuella råvarubehov inte får vara styrande för skogsproduktionens långsiktiga inriktning. I stället bör industrikapaciteten efter hand anpassas till den råvarutillförsel som är möjlig inom ramen för den fastslagna skogspolitiken.

De störningar som virkesmarknaden har varit utsatt för under de allra senaste åren och som bl. a. föranlett tillkallandet av virkesförsörjnings-

utredningen kan självfallet inte få påverka de långsiktiga mål som jag nu har redovisat. De skogspolitiska målen som beslutades år 1979 bör ligga fast.

Riksdagsbeslutet år 1979 grundades bl. a. på förslag som hade lagts fram av 1973 års skogsutredning. Utredningen hade redovisat tre detaljerade långsiktiga program för den framtida skogsproduktionen och rekommenderat det mest ambitiösa. Regeringens förslag och riksdagens ställningstagande innebar emellertid att något detaljerat program inte lades fast. Motivet härför var önskan att inte låsa handlingslinjerna i det långa perspektivet utan att i stället ge möjlighet till en fortlöpande omprövning och anpassning till utvecklingen. Något krav på en viss årlig avverkningsnivå ställdes således inte. Som allmän riktlinje angavs emellertid att utgångspunkten bör vara att söka åstadkomma en skogsproduktion som ger åtminstone 75 milj. m³sk om året. Det sades samtidigt att strävan bör vara en ökad produktion i den mån det är möjligt och lämpligt med hänsyn till andra viktiga samhällsmål. En produktion av den angivna storleken ansågs vara tillräcklig för att möjliggöra ett normalt kapacitetsutnyttjande i den då befintliga skogsindustrin.

Virkesförsörjningsutredningen har presenterat tre nya långsiktiga avverkningsberäkningar gjorda enligt samma principer som tidigare men med aktuellare ingångsdata. Dessutom har hänsyn tagits till att vissa virkestillgångar inte bedöms bli tillgängliga för avverkning av olika skäl. Beräkningarna är, till skillnad från de tidigare, gjorda för två ägaregrupper och uppdelade på barrträd och lövträd. Utredningens huvudalternativ, som väl överensstämmer med det som år 1979 ansågs som eftersträvansvärt, ger till resultat en virkesmängd som nästan helt överensstämmer med skogsindustrins virkesbehov. Hänsyn har därvid även tagits till behovet av bl. a. brännved. Utredningens andra alternativ utgår från att vad som enligt beräkningarna har sparats under 1970-talet skall avverkas under 1980-talet i stället för att spridas över en längre period. Alternativet leder till ett överskott på virke av ca 7,5 milj. m³sk. Utredningens tredje alternativ förutsätter en skogsskötsel som är mindre intensiv och som därför avviker från intentionerna i 1979 års skogspolitik. Detta alternativ leder till ett virkesunderskott om ca 4,5 milj. m³sk, i huvudsak barrvirke. I det första alternativet krävs att skogsägare hänförliga till gruppen privata (exkl. skogsbolag) under 1980-talet måste öka sina årliga avverkningar med ca 6,5 milj. m³sk i förhållande till 1970-talets nivå. Övriga skogsägare måste öka avverkningarna med drygt 1 milj. m³sk. Motsvarande värden i det andra alternativet är 12 resp. drygt 1 milj. m³sk och i det tredje drygt 2 milj. m³sk resp. en något minskad avverkning.

Nästan alla remissinstanser som har kommenterat beräkningarna har accepterat dem, i vissa fall med mindre korrigeringar. Ungefär hälften av instanserna delar också utredningens uppfattning att det första alternativet bör vara ett huvudalternativ. Andra hälften ansluter sig till utredningens

andra alternativ. LRF/SSR anser att utredningens tredje alternativ är mest realistiskt och framhåller som bakgrund härtill bl. a. skogsbrukets bristande lönsamhet och brister i skogsvården.

För egen del vill jag framhålla att det lika litet nu som år 1979 finns anledning att lägga fast något detaljerat skogsproduktionsprogram eller någon exakt avverkningsnivå för framtiden. Vissa riktlinjer för skogsbrukets och skogspolitikens planering och detaljutformning måste dock finnas. Så t. ex. anser jag att strävan bör vara att åstadkomma en skogsproduktion som ger åtminstone den virkesmängd som virkesförsörjningsutredningens huvudalternativ innebär. Detta motsvarar i huvudsak skogsutredningens alternativ 1 och bör som virkesförsörjningsutredningen anger i stort sett ge balans mellan tillgång och efterfrågan på virkesråvara med nuvarande industrikapacitet.

Jag vill betona att ett genomförande av utredningens huvudalternativ kräver kraftfulla skogsvårdsinsatser i fråga om såväl anläggning av ny skog som ungskogsröjning och gallring. Om landets skogsägare lever upp till skogsvårdslagens krav kommer också avverkningsmöjligheterna efter hand att öka. Det sagda innebär vidare att jag anser att utredningens mera ambitiösa alternativ inte kan betraktas som realistiskt. Alternativet är alltför kortsiktigt. Det kräver en snabb uppbyggnad av avverkningsresurser och industrikapacitet som efter bara några få år åter måste avvecklas. Enligt min mening bör krafterna i första hand inriktas mot att nå upp till huvudalternativet.

Självfallet är det nödvändigt att fortlöpande följa utvecklingen och resultaten av vidtagna åtgärder. Det är skogsstyrelsen som svarar för detta inom ramen för sin prognosverksamhet. Genom denna verksamhet skall bedömningar kunna göras av behovet av eventuella korrigeringar eller andra åtgärder.

Utredningen har som nämnts utfört sina avverkningsberäkningar för två skilda ägaregrupper. Det är angeläget att påpeka att de stora variationer som finns mellan och inom ägaregrupperna och som inte har kunnat tas hänsyn till i utredningens modellberäkningar givetvis gör beräkningsresultaten för resp. grupp osäkra.

Jag har nu behandlat frågan om skogsproduktionens möjliga och önskvärda storlek framöver. Utgångspunkten för dessa ställningstaganden är att utbudet av virke i genomsnitt skall komma att vara lika stort som produktionen. Varför så inte har varit fallet de senaste åren har analyserats av utredningen. Analysen har legat till grund för utredningens förslag om åtgärder för ett ökat virkesutbud. Utredningen föreslår i detta syfte ändringar i skogsvårdslagstiftningen, ökat statligt stöd till skogsbruket och ändringar i skattelagstiftningen. Som jag tidigare har nämnt har riksdagen på regeringens förslag redan fattat beslut i frågor som rör väsentliga delar av utredningens förslag, nämligen i fråga om det ökade statliga stödet och vissa skattefrågor. Ytterligare förslag på det senare området har, som jag

också nämnde, nyligen anmäls av chefen för budgetdepartementet. Innan jag går in på de återstående utredningsförslagen vill jag rent allmänt beröra frågan om virkesutbudet.

Jag har i det föregående framhållit att skogen och skogsmarken är en viktig nationell resurs. Det är ett samhällsintresse att denna resurs utnyttjas på ett rationellt och riktigt sätt. Sedan lång tid tillbaka är det sålunda inte den enskilde markägaren som självständigt bestämmer om hur utnyttjandet skall ske. Lagregler om återväxtåtgärder och om avverkning har funnits länge i vårt land. De bestämmelser som reglerar vem som får förvärva skogsmark tar också sikte på att främja ett aktivt utnyttjande av marken. Förvärv av skogsmark får sålunda inte ske i kapitalplacerings-syfte.

Jag vill i sammanhanget betona att den alldeles övervägande delen av landets skogsmark brukas aktivt. Det finns emellertid skogsägare som av olika skäl inte vill eller kan ställa upp på ett aktivt brukande trots att skogstillståndet i sig på deras fastigheter skulle möjliggöra det. Ett sådant uppträdande kan samhället inte acceptera. Det utbud av virke som just dessa fastigheter borde svara för kan vara den marginalkvantitet, som skulle göra det möjligt att fullt ut utnyttja en högkonjunktur.

Enligt min bedömning är det dock en förhållandevis liten grupp skogsägare, som underlåter att medverka i ett aktivt skogsbruk genom att inte avverka. Virkesförsörjningsutredningens enkät visar också att en del skogsägare tror att skogsvårdslagens ransoneringsbestämmelser hindrar dem från att avverka. Underlåtenheten att avverka orsakas alltså till viss del av brist på information. Jag bedömer emellertid att de förhållandevis enkla ransoneringsreglerna i 1979 års skogsvårdslagstiftning och de ytterligare förenklingar av dessa som jag tar upp i det följande, kombinerade med allt fler skogsbruksplaner, skall undanröja dessa missförstånd. Rent allmänt kan det emellertid behövas en utökad information riktad särskilt till de grupper som enligt utredningens enkät är minst aktiva. Jag vill nämna att Sveriges skogsägareföreningars riksförbund (SSR) i skrivelse den 11 mars 1982 förklarar sig berett att i samråd med skogsvårdsorganisationen vidareutveckla och bredda den informationskampanj som bedrivits under senare år under temat "Sköt din skog" i syfte bl. a. att öka avverkningarna. I denna kampanj kommer bl. a. att i ökad utsträckning engageras förtroendevalda inom organisationen. Jag ser det som mycket värdefullt att skogsägarrörelsen på detta sätt aktivt engagerar sig i och stöder den satsning på skogsbruket, som nu sker från statens sida. Jag vill erinra om att särskilda medel fr. o. m. innevarande budgetår har ställts till skogsvårdsorganisationens förfogande för information, rådgivning och utbildning i anslutning till programmet för förnyelse av glesa skogar. Jag vill också betona vikten av skogsvårdsorganisationens mera allmänna information om den stora betydelse som skogen har för vår samhälls ekonomi och för friluftsliv, flora och fauna. Till frågan om skogsbruksplaner återkommer jag i det följande.

Det finns ett annat för vissa skogsägare väsentligt hinder för ett aktivt skogsbruk. Många skogsägare är så gamla att de inte själva kan utföra avverkning och skogsvård. Andra saknar utbildning för avverkning eller bor så långt från sina fastigheter att det inte blir aktuellt med avverkning. För dessa grupper är det nödvändigt att det finns i varje fall avverkningsresurser som kan köpas. Enligt min mening är det angeläget att sådana resurser byggs upp igen inom ramen för skogsägareföreningarna eller på annat sätt. En förutsättning härför är självfallet att sysselsättningsunderlaget har viss varaktighet. Jag vill i det sammanhanget som ett exempel på en långsiktig åtgärd hänvisa till riksdagens principiella ställningstagande under hösten 1981 för ett 15-årsprogram för ersättning av glesa skogar, s. k. 5:3-skogar, med nya, mer högproducerande bestånd. Den för sådana åtgärder tillgängliga arealen beräknas till sammanlagt ca 1,7 milj. ha. Vissa bedömare har angett en mindre areal. Jag är angelägen att betona att hänsyn skall tas till naturvårdens intressen vid de åtgärder som sätts in för att förnya de glesa och dåliga skogarna. Bestämmelser om detta finns i tillämpningsföreskrifterna till skogsvårdslagen. Vid de arealberäkningar som gjorts för åtgärdsprogrammet har områden som är av särskilt intresse av naturvårds- eller kulturminnesvårdsskäl frånräknats. Bidrag skall sålunda inte komma i fråga för dessa områden. Jag vill erinra om att de skogar som berörs av programmet huvudsakligen är belägna i Norrland och består av barrträd. Det är dessa som till en början kommer att dominera verksamheten i programmet. Kartläggningen av vilka marker som kommer att bli aktuella för åtgärder sker bl. a. inom ramen för de översiktliga skogsinventeringarna. Därvid måste självfallet göras bedömningar om vilka hänsyn som enligt skogsvårdslagen skall tas till naturvårdens intressen. Underlag för sådana bedömningar, som måste göras innan beslut om bidrag fattas, finns också bl. a. i länsstyrelsernas handlingsprogram för naturvården. Jag vill också påpeka att programmet inte syftar till en ökad nedläggning av jordbruksmarker. För skogsodling på nedlagd jordbruksmark lämnas inte längre något statsbidrag. Om naturvårdens intressen är särskilt starka, t. ex. om det aktuella området har tagits upp i länsstyrelsens handlingsprogram, för naturvården, bör det kunna skyddas genom överenskommelser eller avtal med markägaren eller genom förordnande enligt naturvårdslagen. Genom de regler som gäller för avverkningsanmälan ges naturvårdsmyndigheten möjlighet att överväga åtgärder av det slag jag nu nämnt.

Fastighets- och ägarestrukturen hindrar på vissa håll ett aktivt brukande av jordbruks- och skogsbruksfastigheter. För att utreda och komma med förslag i dessa frågor har jag efter regeringens bemyndigande tillkallat en kommitté (Jo 1981:05) som antagit namnet strukturutredningen för jordbruk och skogsbruk. Som en dellösning på detta problem har kommittén (Ju 1977:07) om ställföreträdare för dödsbo i vissa fall m. m. nyligen överlämnat betänkandet (SOU 1981:91) Ställföreträdare för fastighetsägare i vissa fall. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Sammanfattningsvis vill jag betona att det är många olika faktorer som

påverkar virkesutbudet från våra skogar. Vissa allmänna frågor har jag behandlat i det föregående. Skattefrågorna liksom väsentliga frågor som rör det statliga stödet till skogsbruket behandlas eller har behandlats i annat sammanhang. I det följande tar jag först upp vissa andra av utredningens förslag om statligt stöd och därefter förslagen med anknytning till skogsvårdslagstiftningen.

2.2 Det statliga ekonomiska stödet till skogsbruket

Den senaste samlade översynen av det statliga ekonomiska stödet till skogsbruket gjordes i anslutning till 1979 års skogspolitiska beslut. Översynen innebar bl. a. en utmönstring av föråldrade stödformer samt en samordning och förenkling. Genom riksdagsbeslutet kom emellertid ett av de äldre stödsystemen (SFS 1974: 472) att finnas kvar till den 1 juli 1984. Dessa bestämmelser både överlappas av och överlappar de nya bestämmelserna. Våren 1981 fattade riksdagen vidare beslut om två stödformer som skulle utvärderas efter två år. Utredningen har föreslagit dels att de äldre stödbestämmelserna i förenklande och förtydligande syfte upphävs, dels att tidsbegränsningen för vissa stödformer tas bort. Utredningen föreslår också att den nuvarande möjligheten att erhålla statsbidrag för om- eller hjälplantering efter sork- och kaninskador utvidgas till att gälla alla typer av skador av anledningar över vilka skogsägaren inte kunnat råda. Utredningens övriga förslag i frågor om det statliga stödet har som jag tidigare nämnt redan behandlats av riksdagen.

Remissinstanserna har i huvudsak tillstyrkt eller lämnat utan erinran utredningens förslag till förenklingar av det statliga stödsystemet. Skogsstyrelsen och ett par länsstyrelser motsätter sig ett upphävande redan nu av de äldre stödbestämmelserna och LRF/SSR föreslår ytterligare förenklingar. Även utredningens förslag om bidrag vid skada tillstyrks eller lämnas utan erinran av remissinstanserna. Flertalet uppfattar dock utredningsförslaget som begränsat till älgskadefallen.

För egen del vill jag betona vikten av att bestämmelserna om det statliga stödet förenklas. För skogsägarna ger en förenkling en bättre överblick och för myndigheterna förenklas administrationen. Förenklingarna bör göras i ett sammanhang fr. o. m. budgetåret 1983/84. Jag har för avsikt att senare återkomma till regeringen med förslag att skogsstyrelsen får i uppdrag att göra en översyn med nämnda syfte.

I fråga om bidrag till om- eller hjälplantering i samband med skada på skog är jag inte beredd att förorda ett så vidsträckt tillämpningsområde som utredningen har föreslagit. Bidrag i samband med älgskada kan redan i dag utgå enligt förordningen (1980: 400) om ersättning vid vissa viltskador, m. m. Beslut i enskilda bidragsärenden har hittills fattats av regeringen. Frågan om bidrag har starkt samband med jaktfrågorna över huvud. Jag har därför för avsikt att ta upp dem i anslutning till jakt- och viltvårdsberedningens kommande förslag om den framtida viltvården.

2.3 Skogsvårdslagstiftningen

Skogsvårdslagen (1979:429) som trädde i kraft den 1 januari 1980 har formen av en ramförfattning med vissa allmänna grundläggande bestämmelser. Dessa kompletteras med tillämpningsföreskrifter meddelade av regeringen i skogsvårdsförordningen (1979:791) och av skogsstyrelsen i dess författningssamling (SKSFS 1979:3).

Skogsvårdslagen innehåller, fränsett föreskriften i 9 § om röjningsskyldighet, inte några bestämmelser som direkt tar sikte på att tvinga fram avverkning av skog. Lagens avverkningsbestämmelser syftar i stället till att hindra avverkning i olämpliga former och skydda skogen mot en för tidig slutavverkning. Vidare följer av 14 § lagen att skogen skall ransoneras genom att slutavverkningen på en brukningsenhet skall bedrivas så att en jämn åldersfördelning av skogen på enheten främjas.

En skyldighet att avverka följer emellertid indirekt av bestämmelserna i 5 och 6 §§ som handlar om skyldighet att anlägga ny skog. Enligt 5 § gäller sådan skyldighet om markens virkesproducerande förmåga inte tas till vara på ett godtagbart sätt efter avverkning eller på grund av skada på skogen. Vidare skall enligt samma paragraf ny skog anläggas, om marken ligger outnyttjad eller om skogen är så gles och dålig att tillväxten är avsevärt lägre än den tillväxt som är möjlig. Enligt 6 § kan skogsvårdsstyrelsen besluta att ett skogsbestånd skall ersättas med ny skog, om beståndet är överårigt och markens virkesproducerande förmåga tas till vara endast i ringa utsträckning på grund av röta eller självgallring i beståndet.

Utredningen har granskat vilka effekter skogsvårdslagens bestämmelser har på virkesutbudet och övervägt i vad mån det finns anledning att göra ändringar i lagen eller dess tillämpningsföreskrifter. På grundval av dessa överväganden föreslår utredningen dels att tillämpningsområdet för 6 § skogsvårdslagen vidgas, dels att i lagen tas in bestämmelser om skyldighet för varje skogsägare att inom en viss period avverka åtminstone hälften av vad som är möjligt att avverka på hans mark.

Utredningen anför att undersökningar visar att bestämmelsen i 6 § har kommit att få ett mycket snävt tillämpningsområde med hänsyn till att den låga tillväxten, som är en förutsättning för ingripanden, skall bero på röta eller självgallring. Enligt utredningen bör bestämmelsen även i fortsättningen ta sikte på fall som närmar sig vanvård av skogen. I viss utsträckning bör dock tillämpningsområdet kunna vidgas. Utredningen föreslår den ändringen att kravet på att den låga tillväxten skall vara förorsakad av röta eller självgallring slopas. Som förutsättning för ingripanden enligt paragrafen skall således gälla att skogsbeståndet är överårigt och markens virkesproducerande förmåga tas till vara endast i ringa utsträckning.

Enligt utredningen fortsätter arealen avverkningsmogen skog att öka om slutavverkningstakten inom privatskogsbruket ligger kvar på den nivå den haft under slutet av 1970-talet. Dessutom föreligger allmänt ett behov av gallring i ung och medelålders skog. Utredningen anser det därför moti-

verat att föreslå en avverkningssskyldighet såväl med hänsyn till skogsindustrins råvarubehov som från skogsskötselsynpunkt. Den bestämmelse som utredningen föreslår innebär att varje skogsägare skall vara skyldig att avverka i den omfattning som är lämplig med hänsyn till skogstillståndet på hans brukningsenhet. Som ett minimikrav skall gälla att avverkningen omfattar hälften av den på brukningsenheten möjliga avverkningen. Skogsägaren skall med ledning av en schablon själv kunna avgöra vilket avverkningskrav som gäller för hans brukningsenhet. Avverkningssskyldigheten skall fullgöras under en femårsperiod på de större brukningsenheterna och under en tioårsperiod på de mindre.

Samtliga remissinstanser som har yttrat sig i frågan tillstyrker eller lämnar utan erinran utredningens förslag till ändring av 6 § skogsvårdslagen. Även jag ansluter mig till förslaget. Samtidigt vill jag understryka att den föreslagna ändringen självfallet inte påverkar förutsättningarna för att bevara vissa områden som har karaktär av urskog eller i övrigt begränsar tillämpningen av skogsvårdslagstiftningens regler om hänsyn till naturvårdens intressen. Enligt skogsstyrelsens anvisningar för tillämpningen av 6 § gäller att skogsvårdsstyrelsen vid sin prövning bör ta hänsyn till om beståndet har särskilda kvaliteter från naturvårdssynpunkt. Intresset av att varaktigt behålla sådana områden orörda är emellertid en fråga som i första hand måste lösas med stöd av naturvårdslagstiftningens bestämmelser. I detta sammanhang vill jag erinra om att jag i årets budgetproposition (prop. 1981/82: 100 bil. 13 s. 126–128) tog upp frågan om behovet av att skydda värdefulla naturområden och därvid underströk att detta inte minst gällde urskog och urskogsliknande områden. För att öka möjligheterna att ge varaktigt skydd åt värdefulla naturvårdsobjekt föreslog jag att 20 milj. kr. anvisas under anslaget Mark för naturvård och att därutöver mark får överföras från domänfonden till naturvårdsfonden tills vidare inom en ram av 10 milj. kr. per år. Jag vill också i sammanhanget nämna att en särskild arbetsgrupp tillsatt av naturvårdsverket nyligen har redovisat en rapport med olika förslag till finansiering av urskogsreservat och skogliga referensområden. Dessutom pågår en sammanställning av den urskogsinventering som naturvårdsverket har låtit göra som underlag för sina bedömningar i denna fråga. I anslutning till behandlingen av dessa frågor finns det anledning att överväga tillämpningen av hänsynsreglerna i skogsvårdslagen.

Förslaget att ålägga skogsägarna en generell avverkningssskyldighet kan jag däremot inte biträda. Det har fått ett blandat mottagande hos remissinstanserna. Av de remissinstanser som avstyrker förslaget har flera riktat kritik mot den schablonmetod som utredningen anvisar för att bestämma avverkningsnivån. Det är visserligen, som skogsstyrelsen förordar, möjligt att välja en annan metod för att ange avverkningskraven. Enligt min mening kommer emellertid en regel av det här slaget under alla förhållanden att leda till ett avsevärt administrativt merarbete som inte står i rimlig proportion till regelns effekt på virkesutbudet. En med stöd av bestämmelsen framtvängd avverkning skulle kunna leda till mycket svåra motsats-

förhållanden. Bestämmelsen skulle också kunna leda till att mindre aktiva skogsägare avstår från att avverka i avvaktan på direktiv från tillsynsmyndigheten. De syften som utredningen har haft med förslaget bör kunna bli tillgodosedda genom de åtgärder i övrigt som är vidtagna eller som jag föreslår här. Detta ställningstagande innebär att jag vill lägga ett större ansvar på den enskilde skogsägaren att sköta sin skog. På lång sikt är detta den bästa metoden att få fram dugliga skogsbrukare och ett i bästa mening aktivt skogsbruk.

Inte heller kan jag biträda det förslag som skogsstyrelsen har fört fram i sitt remissyttrande om en temporär skyldighet att utföra tidiga gallringar. Som skogsstyrelsen själv påpekar skulle en sådan skyldighet inte bli av någon avgörande betydelse för skogsindustrins råvaruförsörjning. Efter hand kommer den i skogsvårdslagen föreskrivna röjningskyldigheten att lösa eventuella problem med de tidiga gallringarna som också kan betecknas som försenade röjningar. Dessutom bör det s. k. klenvirkesstödet som är inriktat mot just dessa bestånd kunna medverka till en ökad aktivitet i fråga om tidiga gallringar.

I detta sammanhang vill jag också ta upp frågan om s. k. obligatoriska skogsbruksplaner. Förslag härom har framförts dels av två av utredningens ledamöter i en reservation, dels av bl. a. domänverket i dess remissyttrande över utredningens förslag. Domänverkets förslag, som anges som alternativ till utredningens förslag om avverkningskyldighet, innebär att skogsbruksplan skall vara obligatorisk för alla fastigheter över en viss storlek. Reservanterna i utredningen menar att det dessutom skall råda en skyldighet att utföra de åtgärder som rekommenderas i planen. Jag kan för egen del inte biträda dessa förslag. Skogsbruksplanen är ett värdefullt instrument för skogsägare och stimulerar till aktivitet. Någon ovilja från skogsägarnas sida mot att skaffa sig skogsbruksplan råder inte. Snarare är det så att personalresurserna för planframställning begränsar möjligheterna att tillgodose efterfrågan på planer i den takt som den framträder. Det är mot denna bakgrund som regeringen i budgetpropositionen har föreslagit ökade anslag till översiktliga skogsinventeringar och skogsbruksplaner. Jag vill också erinra om att det som förutsättning för statsbidrag till skogsvårdsåtgärder i princip krävs att det finns eller upprättas skogsbruksplan om aktuell fastighet har en skogsproduktion av viss betydelse. Detta krav bör emellertid inte av principskäl drivas så långt att angelägna avverknings- och skogsvårdsåtgärder fördröjs. I första hand bör planer upprättas för fastigheter som helt saknar sådana. Jag anser således att man i praktiken inte vinner något på att ställa krav på obligatoriska skogsbruksplaner. Därmed avvisar jag också reservanternas förslag.

Mot bakgrund av vad jag nu har föreslagit har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979: 429). Med hänsyn till frågans beskaffenhet och till att ändringen är av lagtekniskt okomplicerad natur anser jag det inte motiverat att höra lagrådet.

Regeringen bör i det här sammanhanget lämna riksdagen information i

några frågor som rör skogsvårdslagens tillämpning och som regleras i verkställighetsföreskrifter till lagen.

Enligt 2 § skogsvårdsförordningen skall frågan om huruvida ny skog skall anläggas efter avverkning eller på grund av skada på skogen avgöras med ledning av det kvarvarande virkesförrådets storlek. Är det däremot fråga om gles eller dålig skog skall bedömningen ske med ledning av beståndets tillväxt. Med hänvisning till svårigheterna att fastställa tillväxten i de glesa och dåliga bestånden föreslår skogsstyrelsen att virkesförrådet skall användas som bedömningsnorm även i dessa fall. Enligt styrelsen råder det god överensstämmelse mellan virkesförrådets storlek och nivån på tillväxten. Jag anser därför att verkställighetsföreskrifterna bör ändras i enlighet med styrelsens förslag.

Som jag har nämnt i det föregående gäller enligt 14 § skogsvårdslagen att den slutavverkningsbara skogen skall ransoneras så att en jämn åldersfördelning på brukningsenheterna främjas. Enligt skogsvårdsförordningen ankommer det på skogsstyrelsen att meddela föreskrifter om hur stor andel av en brukningsenhets skogsmarksareal som får slutavverkas årligen eller under andra perioder. Enligt 14 § skogsvårdsförordningen gäller sådana föreskrifter bara för brukningsenheter vars s. k. ideala produktionsförmåga överstiger 100 m³sk per år. Skogsstyrelsens föreskrifter innebär i huvudsak att den årliga slutavverkningsarealen skall begränsas så att skogen slutavverkas i en takt som svarar mot omloppstiden. Som en ytterligare begränsning gäller enligt skogsstyrelsens föreskrifter att slutavverkning inte får ske om arealen kalmark och skog som är yngre än 20 år på en brukningsenhet överstiger eller genom avverkning kan komma att överstiga 50% av den produktiva skogsmarksarealen. Virkesförsörjningsutredningen har föreslagit att 14 § skogsvårdsförordningen ändras så att skogsstyrelsens ransoneringsföreskrifter blir tillämpliga först om brukningsenhetens produktionsförmåga överstiger 200 m³sk per år. Enligt min mening bör utredningens förslag genomföras. Förslaget innebär betydande administrativa fördelar utan att syftet med skogsvårdslagens ransoneringsbestämmelser åsidosätts. Samtidigt bör emellertid reglerna i likhet med vad skogsstyrelsen har föreslagit utformas så att negativa tröskeleffekter undviks.

Jag avser att senare föreslå regeringen de ändringar i skogsvårdsförordningen som föranleds av vad jag nu har anfört.

Frågan om valet av trädslag vid anläggning av ny skog behandlades av riksdagen i samband med 1979 års skogspolitiska beslut. I jordbruksutskottets betänkande (JoU 1978/79: 30 s. 26) anfördes bl. a. att inplantering av contortatall tills vidare framför allt bör koncentreras till områden där det i dag är svårt att med inhemska trädslag åstadkomma en tillfredsställande förnyring. Utskottet förutsatte att skogsstyrelsen vid sin bedömning av inplanterings omfattning måste utgå från en betydligt mera begränsad målsättning än den som redovisats av 1973 års skogsutredning i utredningens mest intensiva skogsproduktionsprogram.

Skogsstyrelsen har i skrivelse den 25 januari 1982 anført att det borde vara möjligt att öka användningen av contortatall vid nyanläggning av skog. Huvudinriktningen för användningen avses dock bli densamma som hittills. Över framställningen har yttranden avgetts av naturvårdsverket och Sveriges lantbruksuniversitet. Naturvårdsverket anser att försiktighet bör iakttagas vid utformningen av programmet för fortsatt odling av contortatallen. Enligt verket bör en fortsatt forskning bedrivas för att närmare klarlägga de långsiktiga konsekvenserna för virkesproduktion och naturmiljö innan beslut eventuellt fattas om utökning av contortaodlingen. Enligt styrelsen för lantbruksuniversitetet kan en begränsad ökning av odlingsarealen redan nu vara motiverad på grundval av de goda erfarenheterna av contortatallen. Styrelsen anser att huvudskälet för ökad användning inom ett område bör vara en omfattande och positiv erfarenhet av trädslaget inom den naturtyp som området representerar. Ett annat skäl kan vara avsaknad av lämpligt tallfrö i kombination med tillgång på lämpligt contortatfrö.

För egen del anser jag att man även i fortsättningen bör iaktta försiktighet vid användningen av contortatall vid anläggning av ny skog, även om erfarenheterna hittills är övervägande goda. Trädslaget kan om det används på rätt sätt och inom lämpliga områden medverka till att lösa vissa problem med virkesförsörjningen om några decennier. Dessutom kan användningen underlätta och förbättra återväxtarbetet inom klimatiskt särskilt utsatta områden och därmed skapa förutsättningar för ett aktivt skogsbruk. Inom dessa områden bör man med hänsyn till erfarenheterna enligt min mening kunna vara något mindre restriktiv än hittills. Även om den totala odlingsarealen kan tillåtas öka i någon mån är det dock, bl. a. av naturvårdsskäl angeläget att en begränsning av de enskilda föryngringsytornas storlek eftersträvas. Samtidigt är det nödvändigt att forskningen kring detta och andra främmande trädslag fortsätter och att försiktighet även i fortsättningen iakttagas med ett allmänt, okontrollerat införande av sådana trädslag. En storskalig introduktion av nya trädslag innebär ingrepp som kan rubba balansen i ekosystemen. Jag vill också betona vikten av att skogsproduktionen blir så allsidig att den tillgodoser även behovet av högkvalitativt virke samt att resultaten av förädlingen av våra inhemska trädslag utnyttjas i all den utsträckning som är möjlig och lämplig.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anført hemställer jag att regeringen
dels föreslår riksdagen att antaga förslaget till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429),
dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anført om skogspolitiken, virkesutbudet och tillämpningen av skogsvårdslagen.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anfört för den åtgärd och det ändamål som föredraganden har hemställt om.

Utdrag ur sammanfattning av utredningens förslag

Bakgrund

Under de senaste åren har skogsindustrin inte fått virke så att industrikapaciteten kunnat utnyttjas i den utsträckning som marknadsförutsättningarna medgett. Produktionen har således begränsats på grund av brist på virke, vilket medfört ett bortfall av exportinkomster av betydande omfattning. Beräkningar av storleken på produktionsbortfallet visar att det är fråga om miljardbelopp. Med den stora betydelse som skogsnäringen har för landets ekonomi och sysselsättning och med tanke på de allvarliga balansproblem vi har f. n. är det utomordentligt viktigt att försörjningen med virkesråvara kan tryggas.

Under senare år har avverkningarna sjunkit kraftigt jämfört med de sista åren av 1960-talet och 1970-talets första hälft då avverkningarna låg på en nivå som i det närmaste motsvarade den långsiktigt möjliga – 75 milj. m³sk. Nedgången i den genomsnittliga avverkningsnivån sammanhänger delvis med lågkonjunkturen 1977 och 1978 men när skogsindustrin åter gick in i en bättre konjunktur ökade virkesutbudet inte i takt med efterfrågan. Under åren 1977–1980 låg avverkningarna på en nivå motsvarande 55–60 milj. m³sk. Under avverkningssäsongen 1980/81 beräknas avverkningarna uppgå till 62 milj. m³sk.

Inom privatskogsbruket sänktes avverkningsnivån med mer än 10 milj. m³sk under senare hälften av 1970-talet jämfört med den första hälften. Även inom storskogsbruket sänktes avverkningarna något efter en viss överavverkning under början av 1970-talet. Denna sänkning kan betecknas som ett led i anpassningen till en långsiktig avverkning. Under 1980-talet leder detta till behov av ökad avverkning i privatskogsbruket.

Till en del har de minskade avverkningarna kompenseras av att skogsindustrins virkeslager minskat samtidigt som importen av vedråvara ökat markant och exporten har minskat. Problemen med virkesförsörjningen har emellertid kvarstått trots en kraftig virkesprishöjning 1980/81 och trots att vissa avverkningsstimulerande åtgärder vidtagits. Sammantaget har industrins kapacitet utnyttjats till endast 80 % under högkonjunkturåren 1979 och 1980. Med bättre tillförsel av råvara hade kapacitetsutnyttjandet kunnat vara högre.

Mot denna bakgrund har det varit virkesförsörjningsutredningens uppgift att analysera orsakerna till de förhållandevis låga avverkningarna samt att komma med förslag till åtgärder för att stimulera utbudet av virkesråvara.

Utgångspunkter

Utredningen har inte sett som sin uppgift att vare sig genomföra någon ny omfattande branschutredning för skogsindustrin eller föreslå någon annan ambitionsnivå för skogsproduktionen än den som riksdagen lagt fast. En grundläggande utgångspunkt har varit de riktlinjer för skogspolitiken som riksdagen beslutade om 1979. Vidare har utredningen utgått från de beslut rörande den allmänna näringspolitiken som riksdagen antagit. Det innebär bl. a. att skogsnäringen liksom andra näringsgrenar skall bidra till att uppfylla målen om full sysselsättning, ekonomisk tillväxt, balans i utrikeshandeln, regional balans samt god natur- och miljövård.

Enligt det skogspolitiska beslutet 1979 är den övergripande målsättningen för skogsbruket att skogen skall skötas så att den varaktigt ger hög och värdefull avkastning. Detta innebär bl. a. följande:

- Skogsproduktionen måste vara långsiktigt uthållig. Detta krav är sedan länge en central utgångspunkt i skogspolitiken. Skogsskötseln bör därför enligt riksdagsbeslutet inriktas på hög volymproduktion av värdefullt virke. Motiven är bl. a. att säkra skogsindustrins råvaruförsörjning och att trygga sysselsättningen i skogsnäringen och angränsande näringar.
- Skogsbruket skall i princip vara självfinansierat. Detta innebär att skogsbruket skall drivas efter ekonomiska principer.
- Skogsbruket bör sikta på en skogsproduktion som möjliggör en långsiktigt uthållig avverkningsnivå på i genomsnitt åtminstone 75 milj. m³sk.

Ambitionsnivån på 75 milj. m³sk skall dock inte uppfattas som en definitiv lösning vad gäller skogsproduktionens inriktning utan mera tjäna som en allmän utgångspunkt för bedömningar av olika frågor på det skogspolitiska området. På *lång sikt* måste den råvaruförbrukande skogsindustrins kapacitet anpassas till den råvarutillförsel som är möjlig inom ramen för denna ambitionsnivå. Det finns emellertid ett betydande mått av flexibilitet kring den långsiktiga nivån. På *kort sikt* måste virkesuttaget kunna variera med hänsyn till konjunktorens växlingar. Avverkningarna under enskilda år kan ligga både över och under riktmärket 75 milj. m³sk utan att detta strider mot kravet på ett långsiktigt uthålligt skogsbruk. Även på *medellång sikt* finns enligt de kalkyler som virkesförsörjningsutredningen genomfört en viss flexibilitet vad gäller avverkningsnivå. Exempelvis kan en viss sänkning av virkesförrådet tillåtas under en viss period. Om det däremot sker en överavverkning under lång tid eller om skogsskötseln eftersätts i årtal blir det på sikt betydande konsekvenser för hela näringen.

Virkesbalansen

Enligt utredningens beräkningar är det i stort sett balans mellan virkestillgång och virkesbehov vid ett genomsnittligt kapacitetsutnyttjande inom skogsindustrin. Detta förutsätter att det skogsskötselprogram som beräkningarna bygger på genomförs.

Skogsindustrins virkesbehov har sjunkit något under de senaste åren genom att nedläggningarna har varit större än tillkommande kapacitet. Vid början av 1981 uppgick virkesbehovet vid fullt kapacitetsutnyttjande till 63 milj. m³sk

vilket motsvarar en bruttoavverkning på ca 79 milj. m³sk. Ett genomsnittligt kapacitetsutnyttjande på 85 % motsvarar en bruttoavverkning på ca 67 milj. m³sk. Därtill kommer förbrukning av brännved.

Virkesförsörjningsutredningen har gjort omfattande beräkningar av de framtida avverkningsmöjligheterna. Beräkningarna är en vidareutveckling och uppdatering av de avverkningsberäkningar som 1973 års skogsutredning genomförde. Bl. a. har hänsyn tagits till att avverkningarna under 1970-talet blev totalt sett ca 100 milj. m³sk mindre än vad skogsutredningen förutsatte. Avverkningsberäkningar av ovanstående typ förutsätter att all skogsmark utnyttjas och sköts enligt de förutsättningar som lagts in i beräkningsmodellen. För vissa områden, speciellt de fjällnära skogarna, är det tveksamt om de avverkningskvantiteter som faller ut i avverkningsberäkningarna kan erhållas också i praktiken. Miljörestriktioner verkar också sänkande på den tillgängliga virkesmängden. Efter reduktion för tveksamma tillgångar beräknas den långsiktigt möjliga virkestillgången uppgå till omkring 70 milj. m³sk, varav privatskogsbruket bör kunna svara för ca 40 milj. m³sk och övriga ca 30 milj. m³sk.

Medan det således i stort sett är balans mellan tillgång och efterfrågan på virke totalt sett råder ett visst underskott på barrträdsvirke och motsvarande överskott i fråga om lövträdsvirke. Den anpassning av industrin med hänsyn härtill som efterhand är nödvändig torde kunna ske inom ramen för skogsindustrins fortgående strukturomvandling.

Vid beräkningarna har genomgående förutsatts att den ökade förbrukningen av brännved inte kommer att inkräkta på de konventionella sortimenten.

Enligt utredningens mening måste dock intensiteten i skogsvården förbättras i förhållande till 1970-talet om den långsiktiga avverkningsnivån skall kunna upprätthållas. Detta innebär bl. a. fortsatt gödsling, ökad gallring och högre uttag av lövträd vid gallringarna. Eftersläpningarna i fråga om lövröjningen måste inhämtas. Enligt utredningens mening är detta inte möjligt om inte kemisk bekämpning av lövsly får användas. Den långsiktigt uthålliga avverkningsnivån minskar enligt utredningens beräkningar med ca 5 milj. m³sk per år om inslaget av lövträd fortsätter att öka och någon gödsling inte utlörs.

Orsaker till de låga avverkningarna

Utredningens analys visar att det är en mängd olika faktorer som har samverkat på sådant sätt att avverkningsbenägenheten minskat bland skogsägarna.

Av grundläggande betydelse för virkesutbudet är utvecklingen av virkespriser och lönsamhet i skogsbruket. Vissa år under 1970-talet har lönsamheten varit låg, särskilt i inre Norrland. Under åren 1977-1979 kan de låga avverkningarna till stor del förklaras av konjunkturläget och därmed minskat behov av råvara för skogsindustrin samt den svaga utvecklingen av virkespriser och lönsamhet. Prishöjningarna 1979/80 och i synnerhet 1980/81 har emellertid inte resulterat i ökad avverkning i den omfattning som förväntats.

Utredningen pekar dessutom på att fastighets- och ägarstrukturen påverkar

intensiteten i skogsbruket. Andelen pensionärer är hög och ungefär 1/3 av skogsägarna bor inte på fastigheten. Samägandet i form av dödsbon eller på annat sätt är utbrett. En stor del av skogsägarna är sysselsatta i andra näringar än jordbruk och skogsbruk.

Av detta följer att det ekonomiska beroendet av skog inte är så påtagligt för många skogsägare. Den allmänna skärpningen av marginalskatterna under 1970-talet i kombination med hög inflationstakt har medfört att de ekonomiska motiven för att avverka har försvagats.

Den debatt om skogsbruket som förts under i stort sett hela 1970-talet torde för många skogsägare ha tett sig förvirrande och tvetydig. Under den första hälften av 1970-talet försiggick en intensiv debatt om främst överavverkning och kalhyggen. På senare år har debatten i huvudsak handlat om att avverkningarna varit alltför låga. Under hela decenniet har dessutom frågor som gödsling av skogsmark, dikning av torvmarker och framför allt kemisk lövslybekämpning diskuterats.

Det kan därför ha tett sig naturligt för många skogsägare att fråga sig om samhället önskar att de bedriver ett rationellt skogsbruk med hög intensitet i skogsvården och en hög avverkningsnivå. Det är först under de allra senaste åren som ett mera allmänt tryck på skogsägarna att öka avverkningarna kommit till stånd. Motsvarande intresse för ökad intensitet i skogsvården kan dock inte noteras. För att skogsvården skall kunna förbättras och avverkningarna öka krävs enligt utredningens mening ett mera entydigt besked härom ifrån statsmakternas sida i fråga om angelägenheten av att dessa mål nås.

Genom den intervjuundersökning som utredningen låtit genomföra har bl. a. framgått att mindre god kännedom om skogstillståndet på fastigheten kan ha varit orsaken till att vissa skogsägare inte avverkat mer. En ökad skogsbruksplanläggning är därför angelägen.

Investeringarna i skogsvägar har vidare varit otillräckliga. Även brist på arbetskraft kan ha bromsat avverkningarna under senare år. Generellt sett råder obalans mellan sysselsättningsmöjligheterna i skogsbruket under barmarksperioden och under vintern. Under den senaste lågkonjunkturen har avverkningsresurserna dragits ned så att de inte varit tillräckliga för den större avverkning som högkonjunkturen krävde.

För att skogsvården skall kunna ökas i samband med en ökad avverkning inom privatskogsbruket är det troligen nödvändigt att skogsägaren själv eller hans familj utför mera av skogsvårdsarbetet. Hinder som kan föreligga för en ökad aktivitet i detta hänseende bör därför så långt möjligt undanröjas.

Utredningens förslag

De åtgärder som bör vidtas för att öka avverkningsbenägenheten skall enligt utredningen uppfylla vissa kriterier. De bör inte rikta sig mot dem som någorlunda väl utnyttjar avverkningsmöjligheterna. Vidare bör de vara förenliga med en långsiktigt riktig skogsvårdspolitik t. ex. när det gäller beståndsval och jämnhet i avverkningarna. Slutligen bör åtgärderna vara enkla att administrera.

Utredningen föreslår åtgärder på tre olika områden.

Skogsvårdslagstiftningen

Som nämnts har de riktlinjer för skogspolitiken som lades fast år 1979 varit en utgångspunkt för utredningens arbete. Skogspolitiken har i allt väsentligt en inriktning som tillgodoser de krav som kan uppställas från virkesförsörjnings-synpunkt. Det saknas därför anledning att ifrågasätta några principiella omläggningar. På några punkter har utredningen emellertid funnit att ändringar inom ramen för skogsvårdslagstiftningen bör kunna få en avverkningsfrämjande effekt.

- En föreskrift om avverkningskyldighet* förs in i skogsvårdslagen. Avverkning skall ske i den omfattning som är lämplig med hänsyn till skogstillståndet på fastigheten. I skogsvårdslagen uppställs ett visst minimikrav på avverkad volym. Kravet föreslås uppgå till hälften av den volym som är möjlig att avverka med hänsyn till skogstillståndet på fastigheten. Kravet skall beräknas för och fullgöras under vissa perioder – fem år för större fastigheter och tio år för de mindre. I den praktiska tillämpningen är en schablonmetod nödvändig. Schablonberäkningen av avverkningskravet skall ske med utgångspunkt i vissa uppgifter om skogstillståndet som ligger till grund för fastighetstaxeringen. Skogsägare som anser att schablonen ger ett för högt krav skall i förväg kunna få kravet prövat av skogsvårdsstyrelsen som också skall ha möjlighet att medge undantag från avverkningskyldigheten i vissa fall. Avverkningskyldigheten skall gälla för alla fastigheter. Med stöd av bestämmelsen kommer passiva skogsägare med låg eller ingen avverkning att kunna förmås till aktivitet.
- Ett betydande antal mindre fastigheter undantas från tillämpningen av bestämmelsen om *ransonering av slutavverkningsskogen*. Den nuvarande gränsen vid 100 m³sk i produktionsförmåga höjs till 200 m³sk. Förslaget medför en påtaglig administrativ lättnad för tillsynsmyndigheterna utan att det grundläggande syftet med ransoneringen motverkas.
- Möjligheten att besluta om *avverkning av mycket gammal skog som växer dåligt* utvidgas genom en ändring av 6 § skogsvårdslagen. Det nu gällande kravet på att den låga tillväxten enbart skall vara förorsakad av röta och självgallring slopas.

Dessutom föreslås att skogsstyrelsen vidtar en justering av föreskrifterna om lägsta slutåldrar för skog av dålig kvalitet.

Utdrag ur utredningens författningsförslag

1 Förslag till Lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429)

Härigenom föreskrivs att 6, 14 och 16 §§ skogsvårdslagen (1979:429) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Om ett skogsbestånd är överårigt och markens virkesproducerande förmåga tas till vara endast i ringa utsträckning *pa grund av röta eller självgallring i beståndet*, får skogsvårdsstyrelsen besluta att beståndet skall slutavverkas och ny skog anläggas.

Föreslagen lydelse

6 §

Om ett skogsbestånd är överårigt och markens virkesproducerande förmåga tas till vara endast i ringa utsträckning, får skogsvårdsstyrelsen besluta att beståndet skall slutavverkas och ny skog anläggas.

14 §

Skogsmarkens ägare svarar för att slutavverkning *bedrivs* så att en jämn åldersfördelning av skogen *pa hans brukningsenhet* främjas.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur stor andel av en brukningsenhets skogsmarksareal som årligen eller eljest periodvis får slutavverkas.

Skogsmarkens ägare svarar för att *avverkning utförs i den omfattning som är ändamålsenlig med hänsyn till skogstillståndet på hans brukningsenhet*. Slutavverkning skall *bedrivs* så att en jämn åldersfördelning av skogen *på brukningsenheten* främjas.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om

1. skyldighet att genom slutavverkning eller gallring periodvis avverka en virkeskvantitet som motsvarar åtminstone hälften av vad som är möjligt att avverka på brukningsenheten

Nuvarande lydelse

Skogsvårdsstyrelsen får i särskilda fall medge undantag från första stycket.

Föreslagen lydelse

2. hur stor andel av en brukningsenhets skogsmarksareal som årligen eller eljest periodvis får slutavverkas.

Skogsvårdsstyrelsen får i särskilda fall medge undantag från första stycket.

16 §

Skogsvårdsstyrelsen skall på begäran meddela beslut på förhand huruvida viss avverkning är förenlig med 13 eller 14 §.

Skogsvårdsstyrelsen skall på begäran meddela beslut på förhand huruvida viss avverkning är förenlig med 13 eller 14 §. *Sådant beslut skall också meddelas i fråga om avverkningsskyldighet som avses i 14 § andra stycket 1.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. Vid beräkningen av den minsta virkeskvantitet som avses i 14 § andra stycket 1 skall dock perioden räknas från och med den 1 juli 1977.

2 Förslag till Förordning om ändring i skogsvårdsförordningen (1979:791)

Härigenom föreskrivs att 6 och 13–16 §§ skogsvårdsförordningen (1979:791) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Markens virkesproducerande förmåga skall i fall som avses i 6 § skogsvårdslagen (1979:429) anses tillvaratagen endast i ringa utsträckning, när beståndets tillväxt *på grund av röta eller självgallring* är mindre än hälften av vad ett nytt bestånd kan producera i genomsnitt.

Föreslagen lydelse

6 §

Markens virkesproducerande förmåga skall i fall som avses i 6 § skogsvårdslagen (1979:429) anses tillvaratagen endast i ringa utsträckning, när beståndets tillväxt är mindre än hälften av vad ett nytt bestånd kan producera i genomsnitt.

13 §

Skogsstyrelsen meddelar föreskrifter om

1. den tidigaste slutavverkningsålder som skall gälla för olika trädslag

Skogsstyrelsen meddelar föreskrifter om den tidigaste slutavverkningsålder som skall gälla för olika trädslag inom skilda delar av landet på mark

Nuvarande lydelse

inom skilda delar av landet på mark av olika bonitet.

2. *hur stor andel av en brukningsenhets skogsmarksareal som årligen eller under andra perioder får slutavverkas.*

Föreslagen lydelse

av olika bonitet.

14 §

Föreskrifterna enligt 13 § 2 skall inte gälla för sådana brukningsenheter på vilka det enligt vedertagna bedömningsnormer inte kan produceras större virkesmängd än 100 kubikmeter om året.

Den minsta virkeskvanitet som avses i 14 § andra stycket 1 skogsvårdslagen (1979:429) beräknas med ledning av de uppgifter om skogstillståndet på en brukningsenhet som ligger till grund för taxeringsvärdet. Skogsstyrelsen meddelar närmare föreskrifter om sådan kvantitet och föreskriver inom vilken period avverkningskyldigheten skall fullgöras.

Skogsstyrelsen meddelar föreskrifter om hur stor andel av en brukningsenhets skogsmarksareal som årligen eller under andra perioder får slutavverkas. Föreskrifterna skall inte gälla för sådana brukningsenheter på vilka det enligt vedertagna bedömningsnormer inte kan produceras större virkesmängd än 200 kubikmeter om året.

15 §

Undantag från sådana föreskrifter som meddelats med stöd av 13 § 2 får av andra skäl än skogliga medges endast för att möjliggöra rationella avverkningar i samverkan mellan olika fastighetsägare eller större investeringar som har varaktig betydelse för jord- eller skogsbruket på brukningsenheten.

Undantag från sådana föreskrifter som meddelats med stöd av 14 § andra stycket får av andra skäl än skogliga medges endast för att möjliggöra rationella avverkningar i samverkan mellan olika fastighetsägare eller större investeringar som har varaktig betydelse för jord- eller skogsbruket på brukningsenheten.

16 §

Medges för ett särskilt fall undantag från sådana föreskrifter som med-

Medges för ett särskilt fall undantag från sådana föreskrifter som med-

Nuvarande lydelse

delats med stöd av 13 § 2, får det i beslutet föreskrivas att i första hand glesa och lågproducerande bestånd skall avverkas.

Föreslagen lydelse

delats med stöd av 14 § andra stycket får det i beslutet föreskrivas att i första hand glesa och lågproducerande bestånd skall avverkas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1982.

Sammanställning av remissyttrandena över virkesförsörjningsutredningens betänkande (SOU 1981: 81) Skogsindustrins virkesförsörjning (exkl. kapitlen om statligt stöd till skogsbruket och om skatter och avgifter)

Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av riksförsäkringsverket, kammarkollegiet, riksrevisionsverket (RRV), riksskatteverket (RSV), lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens naturvårdsverk, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), statens lantmäteriverk (LMV), statens industriverk (SIND), domänverket, hovrätten för nedre Norrland, kammarrätten i Sundsvall, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), länsstyrelserna i Stockholms, Kronobergs, Kalmar, Älvsborgs, Värmlands, Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län, allmäningsutredningen (Jo 1979:04), Landsorganisationen i Sverige (LO), gemensamt av Svenska pappersindustri-, skogs- och träindustriarbetareförbunden, Centralorganisationen SACO/SR, Sveriges arbetsledareförbund (SALF), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), gemensamt av Lantbrukarnas riksförbund (LRF) och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund (SSR), Sveriges industriförbund, Skogsindustriernas samarbetsutskott (SISU), Sågverkens råvaruförening, Virkesrådet i region 1, gemensamt av Virkesråden i regionerna 2 och 3, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Sveriges häradsallmäningsförbund, Svenska jägareförbundet och Taxeringsnämndsordförandernas riksförbund.

Kammarkollegiet har bifogat yttranden från fem stiftsnämnder, lantbruksstyrelsen yttranden från tolv lantbruksnämnder och skogsstyrelsen yttranden från 17 skogsvårdsstyrelser. Länsstyrelsen i Kronobergs län har bifogat yttranden från fyra länsorgan, länsstyrelsen i Värmlands län yttranden från ett länsorgan och ett företag, länsstyrelsen i Västernorrlands län yttranden från tre länsorgan och ett företag, länsstyrelsen i Jämtlands län yttranden från tre länsorgan samt länsstyrelsen i Norrbottens län yttrande från ett länsorgan. LRF/SSR har bifogat ett utlåtande av Lantbrukarnas skattedelegation. Därutöver har ett yttrande inkommit från en enskild person.

1 Allmänt

1.3 Riksrevisionsverket: Enligt RRV är det förvånande att utredningen inte, vare sig samlat eller i enskilda delar, försökt bedöma effekterna på virkesförsörjningen av sina åtgärdsförslag. Även om det är mycket svårt att göra entydiga effektvärderingar när det gäller t. ex. lagändringar borde utredningen åtminstone resonemangsvis ha belyst konsekvenserna av även denna typ av åtgärder. Sådana försök ger ett förbättrat beslutsunderlag och har dessutom ett värde vid senare utvärderingar. — — —

Utredningens uppgift har varit att klarlägga virkesutbudets karaktär. I sitt arbete med detta problem har utredningen, enligt RRV:s mening, på ett förtjänstfullt sätt belyst såväl virkestillgångarnas omfattning som frågor rörande avverkningsbeteende och avverkningsintensitet inom det enskilda

skogsbruket. Den analys som görs av förändringarna i virkesutbudet under slutet av 1970-talet och kopplingen mellan denna analys och förslagen till åtgärder är dock inte på alla punkter lika övertygande. — — —

1.14 Sveriges lantbruksuniversitet: — — — Utredningen har arbetat snabbt och med begränsade resurser. Dessa förhållanden präglar i viss mån betänkandet. — — — Ibland saknas analyser helt — — — . — — —

— — — Skogsindustrins framtida utveckling och råvarubehov borde ha analyserats mer ingående, eftersom dessa faktorer har stor betydelse vid val av avverkningsstimulerande åtgärder. — — —

Sex av ledamöterna i länsstyrelsen i Kalmar län (Christersson, Jonsson, Johansson, Kronblad, Schultz och Adolfsson) reserverar sig mot beslutet till förmån för i utredningen avgiven reservation av C. Boström och G. Olsson samt särskilt yttrande av S. Hegelund, B. Jonsson och K. Juhlin.

1.24 Landsorganisationen i Sverige: LO har tagit del av det yttrande direkt till departementet som Svenska pappersindustriarbetareförbundet, Svenska skogsarbetareförbundet och Svenska träindustriarbetareförbundet avlämnat. LO instämmer i de av ovanstående förbund framförda synpunkterna.

1.27 Sveriges arbetsledareförbund: — — —

Vi är — — — från SALF:s sida tillfredsställda över att en i stort enig utredning nu lagt ett samlat förslag till hur virkesbristen skall kunna avhjälpas. Med tanke på landets svåra ekonomiska situation förutsätter vi att föreslagna åtgärder efter remissbehandlingen snabbt leder till att regering och riksdag fattar de beslut som erfordras för att skogsindustrin skall få den råvara den behöver.

1.30 Sveriges industriförbund: instämmer i yttrande avgivet av Skogsindustriernas samarbetsutskott.

1.32 Sågverkens råvaruförening: Sammanfattningsvis vill Sågverkens Råvaruförening understryka sin uppfattning att skogsbrukets lönsamhet är den långsiktigt viktigaste frågan för avverkningens omfattning och att sättet att beskatta skogsbruket på kort sikt har det största inflytandet på skogsägarnas beslut om avverkning. Dessa två frågor har inte fått en tillfredsställande genomgång och lösning genom utredningens arbete.

1.33 Virkesrådet region 1: — — — Lönsamhetens inverkan på balansen mellan skogsbruk och skogsindustri berörs knappast och utredningens förslag för förbättring av virkesmarknadens funktion för att underlätta virkesförsörjningen bygges på ett redan etablerat lappverk av administrativa regler och ekonomiska stöd. Något initiativ till nytt skattesystem har inte tagits med motivering att detta blir för arbetsamt och krångligt att införa.

1.34 Virkesråden region 2 och 3: Vid ärendets behandling i Virkesråden (1 och 2) har företrädare för SPIAF, STIAF och SSAF hänvisat till den socialdemokratiska och fackliga reservationen i utredningen och reserverat sig mot de avsnitt i (detta) yttrande som strider häremot.

2 Virkesbehov och virkestillgång

Utredningens avverkningsberäkningar och virkesbalanser har från de allra flesta av de remissinstanser som har kommenterat dem föranlett endast detaljanmärkningar. Endast LRF/SSR och Sågverkens råvaruför-
ening har framfört principiellt avvikande meningar på väsentliga punkter.

2.3 Riksrevisionsverket: — — — Utredningens analys av virkesförsörjning-
en avser utbud och efterfrågan av virke för landet som helhet. Att, som
utredningen gör, helt inrikta analysen på denna nivå torde, enligt RRVs
mening, innebära en fara för att väsentliga förklaringsfaktorer till föränd-
ringarna i virkesutbudet förbises.

2.6 Skogsstyrelsen: — — — Skogsstyrelsen godtar i huvudsak de nya beräk-
ningar och slutsatser därav som utredningen redovisar.

Utredningen har dock av främst resursskäl fått använda lösningar i dessa
nya beräkningar som något begränsar värdet av de resultat som kommit
fram. 1970-talets faktiska utveckling har endast i mycket grova drag kun-
nat beaktas. Metoden att välja slutavverkningsbestånd har inte kunnat
varieras mellan beräkningsperioderna. Eftersom beräkningsmodellen har
räknat med att man under 1970-talet skulle avverka flera glesa bestånd än
som verkligen blivit fallet är de beräknade slutavverkningsförråden per
hektar under 1980-talet större än vad som är möjligt att erhålla i verklighet-
ten. Samma totala uttag kan dock uppnås genom att man i efterhand
avverkar glesa bestånd utöver den normala avverkningen. Åtgärder för att
stimulera sådan avverkning har nyligen beslutats av riksdagen.

— — —
I förenklande syfte räknar modellen med att all avverkning i slutavverk-
ningsskog sker i form av kalhuggning. I verkligheten förekommer det
fortfarande en hel del gallring i slutavverkningsskog. 1980-talets verkliga
slutavverkningsbestånd kommer därför att ha lägre virkesförråd än de som
modellen har räknat med. — — —

— — —
I kapitel 5 — — — framhålls — — — att gallringarna måste mer än under
1970-talet förläggas till lövträdsrika bestånd — — —. Av sifferredovisning-
arna från beräkningen får man däremot motsatt intryck. — — —

Om man tar hänsyn till att glesa bestånd inte avverkats i förutsedd
omfattning under 1970-talet och att en del av de bestånd som enligt beräk-
ningsmodellen skall avverkas under 1980-talet i verkligheten har gallrats
under 1970-talet och alltså har lägre virkesförråd per hektar måste man i
verkligheten slutavverka en större areal än som anges i beräkningarna för
att erhålla den eftersträlvade avverkningsnivån. Bedömningsvis behöver
slutavverkningsarealen bli drygt 10% större än som angivits dvs cirka
300 000 hektar per år. Någon mer exakt beräkning är dock ej möjlig förrän
en ny riksomfattande beräkning kan utföras med utgångspunkt i aktuellt
skogstillstånd och med den nya beräkningsmodell som nu håller på att
utvecklas. En sådan beräkning torde kunna påbörjas år 1983.

*En av ledamöterna i skogsstyrelsen (Lorentzon) anför i reservation: På
grund av den ägarförskjutning som ägt rum under 1970-talet vill jag ifråga-
sätta om den relativa fördelningen mellan möjlig avverkning på privata
skogar och övriga skogar är riktig.*

2.10 Statens industriverk: Mot den genomsnittliga avverkningen under slutet av 1970-talet på ca 57 miljoner m³sk kan ställas det mål för skogspolitiken som fastlagts av riksdagen: skogsbruket skall skötas så att en långsiktigt uthållig avverkningsnivå på 75 miljoner m³sk blir möjlig. De låga avverkningarna har inte bara medfört problem med råvaruförsörjningen för skogsindustrin, utan synes även ha lett till en försämring av skogstillståndet, med bl a en ökad andel överårig skog och ökad lövimblandning. Det synes därför helt klart att större avverkningar är befogade och nödvändiga för att säkra återväxten av skog med god kvalitet.

2.11 Domänverket: ---

--- En långsiktig bruttoavverkning på 73-75 milj. m³sk, dvs motsvarande utredningens alternativ A, är enligt verkets bedömning realistisk förutsatt att viss användning av kemiska medel kommer att tillåtas.

Sammanfattningsvis bedömer verket att virkestillgången, netto, i virkesbalansen kan anges till 66-67 milj. m³sk. Detta är något lägre än utredningens alternativ A. Differensen är emellertid liten och torde ligga inom beräkningarnas felmarginal.

I balansen ställs tillgångar mot behov. Verket anser att samtidigt som de avverkningsbara tillgångarna något överskattats enligt alternativ A, har industribehovet på sikt marginellt underskattats. Balansen ger därför en något för gynnsam bild. En brist på 2-3 milj m³sk anser verket föreligga.

2.14 Sveriges lantbruksuniversitet: ---

De utförda avverkningsberäkningarna ger ett gott underlag för att bedöma avverkningsmöjligheterna regionalt. Det är dock tveksamt om skillnaderna i förutsättningar mellan de båda ägarkategorierna är tillräckligt beaktade i beräkningarna. ---

Utredningens alternativ B, som speglar effekten av en temporär ökning av avverkningen under 1980-talet, är kanske något orealistisk med tanke på att skogsindustrin knappast kan åstadkomma en kortsiktig temporär kapacitetshöjning av denna storleksordning. Alternativ B är dock intressant i så motto att det visar att vissa variationer av avverkningarnas förläggning i tiden kan tillåtas utan att de långsiktiga målen för skogspolitiken äventyras.

--- det skulle ha varit värdefullt att få klarlagt hur stor del av den idag slutavverkningsmogna skogen som finns i dåliga avsättningslägen.

--- Alternativ A förutsätter --- att avverkningen av lövträdsvirke blir större än det beräknade behovet. Det blir därför angeläget att försöka stimulera denna avverkning i åtminstone sådan omfattning att industrins möjliga nivå för konsumtion av lövträdsvirke uppnås. Man bör i detta sammanhang också beakta det framtida behovet av energived.

--- Bl a motbakgrund av skogsnäringens utveckling under 1970-talet borde några andra skogsproduktionsalternativ analyserats främst då

- Ett eller flera alternativ som mer ingående belyser "lövträdsproblematiken".

- Ett alternativ med intensivskogsbruk nära industrierna och på goda boniteter.

2.17 Länsstyrelsen i Kalmar län: --- Skogsindustrins tyngdpunkt har förskjutits söderut. Detta förhållande berör utredningen endast flyktigt vad gäller sågverken. En närmare penetrering av detta förhållande och hur det påverkat konkurrensförhållanden, transportavstånd och verkets åtkomlighet hade varit önskvärd.

--- har reduktioner gjorts med hänsyn till naturvårdens krav och ekonomiska lönsamhetskrav med utgångspunkt att lönsamheten blir densamma under 1980-talet som under 1970-talet.

Frågan är om reduktionerna är tillräckliga. ---

2.19 Länsstyrelsen i Värmlands län: --- Länsstyrelsen tillstyrker alternativ B.

Fyra tjänstemän i länsstyrelsen i Värmlands län (Bäck, Davidsson, Lindskog och Wirén) anför i särskilt yttrande: --- Länsstyrelsen tillstyrker alternativ A.

--- Sannolikt skulle alternativ B också innebära att vi kortsiktigt under 1980-talet fick nyanlägga skogsindustri i landet. Alternativ C bör enligt länsstyrelsens mening inte heller komma i fråga eftersom det skulle innebära en sänkning av ambitionsnivån för skogsbruket.

2.20 Länsstyrelsen i Västernorrlands län: --- Länsstyrelsen vill understryka betydelsen av att i länet befintlig skogsindustri erhåller en långsiktigt tryggad virkesförsörjning ---. Härför fordras att förutsättningarna för beräkningarna uppfylles, dvs en intensivare och rationell skogsvård, samt att virkespriserna ligger på en sådan nivå att lönsamhet uppnås även i sämre avsättningslägen.

I detta sammanhang är det utomordentligt viktigt att påpeka att det minskade virkesuttaget i område I beror på att virkesmängden per hektar blivit lägre än beräknat och icke på att slutavverkningsytan varit för liten. ---

--- för att nå produktionsmålet 70 miljoner m³sk måste avverkningarna förläggas till ännu mer högproducerande bestånd i stället för tvärtom eller orimligt stora slutavverkningsarealer. Länsstyrelsen vill inte förorda någon av dessa utvägar utan anser att produktionsmålet måste anpassas till det faktiska utfallet vid rätt utförd slutavverkning och god skogsskötsel.

2.21 Länsstyrelsen i Jämtlands län: Efter överslagsberäkning för Jämtlands län av presenterade uppgifter i förhållande till det skogliga länsprogram som antagits av länsstyrelsen förefaller de beräkningar som utförs av utredningen om virkesbehov och virkestillgång, och de virkesbalanser som upprättats med ledning därav rimligt avvägda. Detsamma gäller för utredningens huvudförslag (alternativ A) när det gäller beräkning av den möjliga bruttoavverkningen och utredningens slutsats att anledning saknas till ändring av den ambitionsnivå för skogsproduktionen, som angavs i 1979 års skogspolitiska beslut. Vidare delar länsstyrelsen utredningens uppfattning att skogsindustrins kapacitet får anpassas till våra skogars avkastningsmöjligheter inom den skogspolitiska ramen.

2.27 Sveriges arbetsledareförbund: SALF delar i allt väsentligt utredningens grundläggande utgångspunkter --- som t ex principerna om en lång-

siktig anpassning mellan skogsindustrins råvarubehov och möjlig avverkning med hänsyn till skogstillväxten.

— — — SALF menar — — — att det under kommande 10-årsperiod är möjligt att avverka ca 10% mer skogsråvara än vad som är långsiktigt möjligt enligt nämnda riksdagsbeslut, eftersom man under 1970-talet haft betydande underavverkning. Denna högre avverkningsnivå kan således temporärt upprätthållas utan att den långsiktiga avverkningsnivån sätts åt sidan. Det är särskilt viktigt att så sker för att utnyttja den överkapacitet som finns inom skogsindustrin och därmed förhindra en betydande kapitalförstörelse. Tidsutrymme skapas därmed även för en kontrollerad strukturanpassning av skogsindustrin till den långsiktiga avverkningsnivån. SALF delar ledamöterna Boström och Olsson med fleras uppfattning att det vore felaktigt att inte utnyttja denna möjlighet.

2.28 Tjänstemännens centralorganisation: TCO vill särskilt framhålla viktigen av att så kraftfulla avverkningsfrämjande åtgärder vidtas, att det blir möjligt att realisera ett utvecklingsförlopp som motsvarar Virkesförsörjningsutredningens beräkningsalternativ B — — —.

2.29 Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: — — —

Vi vill — — — betona att de avverkningsberäkningar som ligger till grund för utredningens antaganden om de framtida avverkningarna är en stark förenkling av en komplicerad verklighet. Vi anser inte att utredningens positiva virkesbalans håller vid en närmare granskning med hänsyn till dels skogsbrukets genomsnittligt svaga lönsamhet, som inte medger den skogsvårdsintensitet som utredningen förutsätter, dels att det finns många entydiga tecken på att man inte tidigare har uppnått den skogsvårdsnivå som beräkningsmodellen förutsatt vad gäller återväxter och ungskogsvård. Mot bakgrund av detta och med kännedom om nuvarande restriktioner för användning av kemiska medel och med utgångspunkt i beräkningsmodellen bör utredningens alternativ C vara mest realistiskt. Det innebär en högsta möjliga uthålliga avverkning på 65 milj. m³sk per år.

Beträffande resonemanget angående privatskogbrukets minskade avverkningsnivå de senaste åren jämför utredningen enligt vår mening utvecklingen av avverkningarna i ett för kort tidsperspektiv. Vi anser att privatskogarnas avverkningsnivå under 1970-talet legat i nivå med den uthålligt möjliga.

Vår grundinställning är att skogsägande förpliktiga till att sköta skogen i enlighet med den skogspolitiska målsättningen "så att den varaktigt ger hög och värdefull virkesavkastning". En förutsättning för näringens utveckling på sikt är emellertid, även på den enskilda enheten, en god lönsamhet som medger att skogsskötsel och skogsproduktion kan upprätthållas på en hög nivå. I 1979 års skogspolitiska beslut slås också fast "att skogsbruket i princip skall vara självfinansierat" vilket innebär att skogsbruket skall drivas efter ekonomiska principer.

Vi instämmer i utredningens konstaterande att avverkningarna under senare delen av 1970-talet varit lägre än vad 1973 års skogsutredning förutsatte i sina avverkningsberäkningar för 1970-talet. Vi finner det positivt att ((utredningen)) i sina avverkningsberäkningar har reducerat bruttovirkestillgången med hänsyn till vissa volymer som inte är biologiskt eller ekonomiskt tillgängliga. Det bör framhållas att utredningen utgått från att

skogsnärings lönsamhet kan bibehållas, den internationella konkurrenskraften förbättras, att rationella skogsbruksmetoder får tillämpas och att arbetskraftsproblemet inte blir något hinder. Den reducering som utredningen gjort är mycket försiktig och bygger på en optimistisk framtidssyn. Vi vill också starkt understryka vikten av utredningens uttalande om att "intensiteten i skogsvården (måste) förbättras i förhållande till 1970-talet om den långsiktiga avverkningsnivån skall kunna upprätthållas". Beträffande resonemanget angående privatskogsbrukets minskade avverkningar de senaste åren jämför utredningen enligt vår mening utvecklingen av avverkningarna i ett för kort tidsperspektiv. Det finns anledning att gå längre tillbaka i tiden än första hälften av 1970-talet, som präglades av exceptionella förhållanden, när man bedömer avverkningarnas storlek och fördelning på ägarkategorier.

Inom den ram som skogsproduktionen långsiktigt medger skall avverkningarna hållas på en hög nivå. Detta medför dock att avverkningarna måste anpassas så att den långsiktiga produktionen kan upprätthållas. Sett ur skogsproduktionssynpunkt parad med god skogsskötsel innebär detta att virkesförråden bör öka ytterligare i landet eftersom detta leder till ökad framtida avkastning. Det innebär vidare att avverkningarna måste tillåtas variera både som en anpassning till konjunkturen och marknaden och för att möta varierande förhållanden och behov i skogsbruksföretagen. Man måste också utgå ifrån att privatskogsbruket inte kan fungera som en buffert till skogsindustrins varierande virkesbehov i samma utsträckning som tidigare, beroende på att det i framtiden inte kommer att finnas yrkeskunnig reservarbetskraft. Det ställs således större krav på skogsindustrins lagerhållning.

Vi delar utredningens uppfattning att det finns ett klart samband mellan de resurser som sätts in i skogsvården och de kvantiteter som kan tas ut i form av avverkning. Men just på denna väsentliga punkt anser vi att utredningen företer klara brister. Vi menar att utredningen har förbisett en mer ingående analys vad gäller den verkliga skogsvårdsintensiteten under 1970-talet. Därmed har man heller inte haft möjlighet att i beräkningsmodellen korrigera med det i verkligheten uppnådda skogsvårdsresultatet under 1970-talet på samma sätt som man gjort med hänsyn till verkligt utförda avverkningar enligt stubbinventeringen för samma period. ---

---
Enligt tillgängliga resultat från riksskogstaxeringen har det skett en kontinuerlig minskning av de privatas andel av skogsmarksarealen under 1970-talet. --- Det är uppenbart att dessa förändringar i ägarförhållanden direkt påverkar avverkningarnas fördelning på olika ägarkategorier i riktning mot en överskattning av de privatas andel av avverkningarna i de framtida uttagen.

För att det långsiktiga produktionsmålet skall nås, och därmed avverkningsmöjligheterna, menar ((utredningen)) vidare att slutavverkningarna mer än under 1970-talet skall förläggas till glesa och mindre virkesrika bestånd, vilket enligt vår mening är helt riktigt.

En naturlig följd vore då att resultaten från beräkningsmodellen skulle harmoniera med denna inriktning av avverkningar och således uppvisa minskade virkesuttag per ha i de framtida slutavverkningarna.

Det är därför utomordentligt förvånande och ologiskt att virkesuttagen i m³sk/ha i slutavverkningarna enligt utredningens beräkningar blir ca 10%

större under 1980-talet än vad de varit under 1970-talet. Rimligheten i förutsättningarna för beräkningarna måste därför ifrågasättas.

— — — Med nuvarande kännedom om restriktioner för användning av kemiska medel och annat samt med utgångspunkt i utredningens beräkningsmodell (som innebär överskattningar snarare än motsatsen) torde utredningens alternativ C vara mest realistiskt, vilket innebär en högsta möjliga uthålliga avverkning på 65 milj. m³sk per år.

— — — Det är med denna bakgrund nödvändigt att revidera den allmänt rådande uppfattningen att det underavverkas på privatskogarna. Man måste tvärtom konstatera att privatskogarnas avverkningsnivå under 1970-talet legat nära den uthålligt möjliga.

— — — Med hänsyn till den skillnad som finns mellan beräkningsmodellens resultat och den praktiska verkligheten, som tidigare påpekats, kan vi redan nu konstatera att utredningens virkesbalans inte håller vid en närmare granskning med hänsyn till

- att skogsbrukets varierande och genomsnittligt svaga lönsamhet ej medger den skogsvårdsintensitet som utredningen förutsätter
- förbud eller hårda restriktioner mot kemisk lövbekämpning
- att inga accepterade och effektiva metoder finns för plantskydd mot snytbaggen
- att viltskador inte tillräckligt beaktats
- att det finns många entydiga tecken på att man inte har nått upp till den skogsvårdsnivå som beräkningsmodellen förutsatt vad gäller återväxter och ungsogsvård.

Dessutom har man inte utfört avverkningarna under 1970-talet enligt de förutsättningar som ligger till grund för beräkningsmodellen. Under trycket av höga avverkningskrav och dålig lönsamhet har man t. ex. i alltför hög grad gallrat i för gamla bestånd och slutavverkat i de mest virkesrika bestånden.

Idag påverkar inte skogsenergibehovet virkesbalansen i någon större utsträckning, men med den utveckling som råder inom detta område finns det anledning att i framtiden räkna med detta sortiment.

Mot bakgrund av dessa punkter anser vi att de långsiktiga möjliga virkesuttagen har överskattats.

2.31 Skogsindustriernas samarbetsutskott: SISU konstaterar med tillfredsställelse att, det enligt den förnyade virkesbalansberäkning, som utredningen låtit göra, "i stort sett råder balans mellan tillgång och efterfrågan på virke totalt sett", dock att ett visst underskott föreligger för barrvirke och motsvarande överskott för lövvirke. Vi delar utredningens uppfattning att denna obalans bör kunna rättas till "inom ramen för skogsindustrins fortgående struktumvandling".

2.32 Sågverkens råvaruförening: — — — Enligt Sågverkens Råvaruförenings uppfattning bör det alternativ för uthålligt möjlig avverkning och virkesbalans framhållas som bäst redovisar konsekvenserna av nuvarande skogsbruksintensitet. Ingen bedömare kan vara betjänt av att dra sina slutsatser på önskvärda men ej faktiska resultat av exempelvis skogsvårds-

åtgärder. Den lägre avverkningsmöjlighet, som för närvarande tyvärr bäst motsvarar den verkliga utvecklingen, bör dock inte accepteras, utan krafttag bör föreslås, för att uppfylla de uppställda målen för skogsbruket. Härvidlag bör, som 1973 års skogsutredning påpekade, först ett förbättrat skogsvårdsresultat kunna registreras innan avverkningen ökas.

— — — De glesa barrplantförbandens inverkan på den framtida sågtimmerkvaliteten medför att det framtida skogsbrukets intäkter minskar genom lägre betalningsmöjlighet för sågverken. Den negativa inverkan för sågverksindustrin av överföringen av tillväxt till lövträd och mindre inriktning av skogsvården på kvalitativ barrtimmerskog kommer genom försvagad lönsamhet för skogsbruket även att inverka på den långsiktiga avverkningsmöjligheten. Hushållningstakten i avvecklingen av privatskogsbrukets slutavverkningsskogar är av största intresse för sågverksindustrins timmerförsörjning. Införandet av nya snabbväxande trädslag eller förbättrade föryngringar förbättrar inte sågtimmertillgången på kort sikt. En hushållning med gammal grov skog, till dess ny vuxit ut i tillräcklig omfattning, är därför nödvändig. Sågverkens Råvaruförening ställer sig tveksam till utredningens antagande att den minskade möjligheten till slutavverkning i storskogsbruket bör kompenseras genom kortsiktigt ökad (avverkning) i privatskogsbruket.

— — — Med tanke på att den under 1970-talet ej utnyttjade avverkningsmöjligheten utgöres av lövträd i barrblandbestånd och att den virkesförrådsuppskattning som utföres innehåller vissa felmarginaler, måste Sågverkens Råvaruförening ställa sig avvisande till detta alternativ ((B)). I all synnerhet som den relativt noggranna statistik över skogsindustrins virkesförbrukning som Virkesråden redovisar indikerar att virkesförbrukningen av främst svenskt barrvirke omräknad till m³sk är underskattad av stubbinventeringen. — — —

— — — Utredningens bedömning av den möjliga avverkningen har över-skattats. Storskogsbrukets avverkningsmöjligheter begränsas av hänsyn till uthållighet. De virkesförråd som beräkningarna ger för slutavverkning är för höga för att vara representativa som medeltal. Avverkningarna kommer under 1980-talet att omfatta mer gallring i främst södra Sverige för att bl. a. kompensera detta. I norra Sverige kommer antagligen inte storskogsbruket att kunna öka sin avverkning — — — . — — —

Virkesbalansen visar att en anpassning av industrin är önskvärd och att något utrymme för expansion inte finns. Skogsindustrins fortsatta utveckling måste således ske högst inom ramen för nuvarande virkesbehov. Om inte den nuvarande trenden till lägre skogsvårdsintensitet kan brytas, bör skogsindustrin anpassas till den lägre avverkningsmöjlighet som den nuvarande skogsvården gör uthållig. Vid hushållningen med den begränsade resurs som virket numera utgör, bör en fördelning efter resp. skogsindustrins betalningsförmåga eftersträvas. — — —

2.33 Virkesrådet region 1: — — — Enligt den årliga statistik över skogsindustrins verkliga virkesförbrukning, som Virkesråden sammanställer, har skogsindustrin sedan 1973 utnyttjats till c:a 80%. Ett högre medelutnyttjande är önskvärt men sannolikt svårt att uppnå. Skogsindustrins totala behov torde vidare komma att minska under 1980-talet beroende på, dels att nödvändig strukturanpassning genom nedläggning sannolikt inte längre kan fördröjas genom statligt stöd, dels att pågående teknisk utveckling förbättrar utbytet, vilket kan komma att reducera virkesunderskottet vid

bibehållen produktvolym. — — — Enligt de skogsindustripolitiska beslut som regeringen arbetar efter, är den "centrala uppgiften för industripolitiken att stimulera och underlätta överförandet av produktionsresurser till de lönsamma och konkurrenskraftiga delarna av industrin, och därmed befärja industrins internationella konkurrenskraft". Kommer en sådan omfördelning av produktionsresurserna till stånd kommer sannolikt medelutnyttjandet av skogsindustrin i region 1 att öka.

— — — Även om mycket av det hittillsvarande bränslebehovet kunnat tillfredsställas genom bättre utnyttjande av redan avverkad skog, så är det Virkesrådets mening att det förväntade ökade bränslebehovet kommer att medföra mer avverkning för bränslesortiment än vad utredningen antagit.

— — — Utredningens arbete bygger i detta avseende mer på en förhoppning om bättre skogsvård, i synnerhet vad avser trädslagsval än någon tendens till att den verkliga skogsvården skulle uppnå minst miniminivån.

— — — Det är inte långsiktigt möjligt att samtidigt som skogsvården försämras bland annat genom förbud för fenoxisyror, öka avverkningen enligt utredningens alternativ A. — — — För att den beräknade avverkningsmöjligheten i region 1 skall bli möjlig, krävs avsevärt bättre lönsamhet i inlandsskogsbruket än under 1970-talet. För att avverkningen i region 1 skall uppgå till utredningens alternativ A, måste både storskogsbruket och de privata skogsägarna öka sina avverkningar årligen med c:a 2 milj. m³sk vardera. Detta torde ställa sig svårt för i synnerhet storskogsbruket, som redan av uthållighetsskäl måst begränsa sina avverkningar i förhållande till 1970-talets nivå. Sammanfattningsvis vill Virkesrådet framhålla att skogsvården är helt avgörande för uthållig avverkningsmöjlighet. Därför måste krafttag tas för att förbättra skogsvårdsresultatet.

2.34 Virkesråden region 2 och 3: Den överarbetning som utredningen gjort beträffande virkestillgångarna stämmer väl överens med uppfattningar som förts fram i Virkesråden vid olika tillfällen. Trots avsevärda förändringar under 70-talet av skogsindustrikapaciteten både genom nedläggningar och utbyggnader råder alltjämt, som utredningen framhåller "i stort sett balans mellan tillgång och efterfrågan på virke totalt sett", dock att ett underskott föreligger för barrvirke och ett överskott för lövvirke.

Virkesråden delar utredningens uppfattning att det inte finns utrymme för expansion av skogsindustrins totala virkesförbrukning. Den statliga stimulansen för användning av skogliga fastbränslen i ökad omfattning kan dessutom medföra en försämrad balanssituation för skogsindustrin.

2.36 Svenska kommunförbundet: — — — Tillräckliga volymer vedråvara för eldning måste nu säkras så att de energipolitiska intentionerna uppnås. — Styrelsen vill samtidigt understryka att ett ökat tillvaratagande av skogsavfall, lövsly m. m. skulle kunna ge många människor arbete och få en positiv inverkan på allmänhetens tillgång till mark för rekreation. Det ekonomiska värdet av råvaran bör heller inte underskattas.

3 Ägarestruktur och fastighetsstruktur

3.5 Lantbruksstyrelsen: Lantbruksstyrelsen delar utredningens bedömningar och vill särskilt peka på ägar- och fastighetsstrukturens betydelse.

Inom lantbruksverket bedrivs ett omfattande arbete för att förbättra företagsstrukturen inom jord- och skogsbruket. — — —

Den viktigaste förutsättningen för detta arbete är att utbudet av fastigheter är tillräckligt. — — —

— — — Det är — — — angeläget att tillskapa förhållanden som stimulerar till avyttring av fastigheter som kan användas för strukturrationalisering. Detta kan ske genom att försvåra passivt ägande av sådana fastigheter genom att ställa ökade krav på ägarna ifråga om brukandet eller genom att utforma exempelvis skatte- och bidragsregler så att ägandet blir mindre attraktivt ur ekonomisk synpunkt. En annan väg är att underlätta försäljning av fastigheterna genom ekonomiska stimulansåtgärder.

3.6 Skogsstyrelsen: Skogsstyrelsen delar den uppfattning som utredningen sammanfattningsvis framför att de strukturella faktorernas negativa betydelse för virkesutbudet kan bli ännu mer påtagliga i framtiden om inte ytterligare åtgärder vidtas från samhällets sida. — — — Jämförelser mellan uppgifter om faktisk avverkning och den avverkning som uppgivits i intervjuundersökningen pekar på en förhållandevis god överensstämmelse. Även en jämförelse med andra källor styrker de tendenser som har påvisats i undersökningen. Således överensstämmer avverkningsnivå med vad som kan utläsas i den jordbruksekonomiska undersökningens (JEU) redogörelser för 1976–80. — — — Ett studium av redogörelserna — — — visar att avverkningarna har legat lågt under de senaste åren även för de kombinerade företagen och att avverkningsnivån torde ha ett visst samband med lönsamheten i jordbruket.

Intervjuundersökningen har inte givit några svar på hur skogsägarnas allmänna kompetens och yrkeskunnighet i skogsbruksfrågor påverkat deras sätt att bruka skogen. Det kan dock antas att denna faktor har stor betydelse. Utredningen har inte diskuterat utbildnings- och rådgivningsfrågor särskilt ingående. Skogsstyrelsen vill därför här lämna några kompletterande synpunkter.

Gruppen skogsägare med familjemedlemmar och anställda har av olika skäl svårare än övriga yrkesverksamma i skogsbruket att utnyttja skogsbruksskolornas utbildning. Endast ett fåtal av skogsägarna har genomgått grundutbildning i skogsbruk, och deltagandet i reguljära fortbildningskurser är mycket lågt. — — — En stor del av dessa arbetar visserligen endast korta perioder årligen i skogen, men flertalet behöver någon form av kortare utbildning eller praktisk instruktion. — — —

En viss del av ovannämnda utbildningsbehov bör kunna tillgodoses av landstingens skogsbruksskolor, men även om landstingen — — — ökar fortbildningsinsatserna gentemot skogsägarna kommer kunskapsöverföringen till dessa att också i fortsättningen huvudsakligen ske via skogsvårdsstyrelsens ordinarie rådgivningsverksamhet. Denna har emellertid i stor utsträckning fått inriktas på åtgärdsområden som regleras av skogsvårdslagen — — — — — En ökad satsning på rådgivning i tekniska frågor måste därför ses som en viktig stimulans för att öka och rationalisera avverkningarna.

3.9 Statens lantmäteriverk: — — — Såväl ägar- som fastighetsstrukturen är ett allvarligt hinder mot ett rationellt utnyttjande av skogstillgångarna.

— — — Hur fastighetsstrukturen påverkar avverkningsbenägenheten har inte närmare undersökts i enkäten. Dessa frågor bör belysas mera ingående av den nyligen tillsatta strukturutredningen. Erfarenhetsmässigt är det dock känt att virkesuttaget är betydligt lägre i områden med stark ägosplittring jämfört med områden med samma produktionsförmåga och normal fastighetsstruktur. — — —

— — — Behovet av omarronderingar framstår som allt mer betydelsefullt mot bakgrund av problemet med industrins virkesförsörjning och det alltför låga utnyttjandet av produktionsresurserna inom områden med dålig fastighetsstruktur. De uppgifter om brukningsenheternas storlek inom privata skogsbruket som redovisas i betänkandet ger vid handen att det också finns anledning att överväga åtgärder som leder till en mindre splittrad företagsstruktur.

3.14 Sveriges lantbruksuniversitet: — — — Hur påverkar tex ökad nedläggning av jordbruk och åldersfördelningen hos skogsägarna den framtida ägarstrukturen? Det är självfallet en mycket svår uppgift att bedöma utvecklingen inom detta område, men den har inte alls behandlats av utredningen.

3.17 Länsstyrelsen i Kalmar län: — — — Ytterligare en faktor, som bör påverka avverkningsbenägenheten är skogsägarnas kunnighet i skogsbruksfrågor. De skogsägare, som inte bor på brukningsenheten eller i dess närhet är svårare att nå med rådgivning, framför allt den typ av rådgivning som sker i skogen. Utredningen berör inte dessa frågor.

3.20 Länsstyrelsen i Västernorrlands län: — — — Den omvittnat dåliga arronderingen och ägosplittringen i länets skogsmark medför ökade kostnader som reducerar lönsamheten. Detta förhållande torde verka hämmande på bla avverkningarna och rotpostköpen. Särskilt i tider då lönsamheten också av andra skäl är låg kan merkostnaderna för den dåliga arronderingen bli utslagsgivande. Det är därför av stor betydelse att verksamheten med omarrondering och annan strukturrationalisering kan bedrivas med kraft. Också ett aktivare ägande är betydelsefullt. De höga ägaråldrarna leder under de närmaste åren till allt fler ägarskiften varvid övergång till aktiva brukare bör främjas.

Även om struktur- och ägarfrågorna skall behandlas i andra utredningar vill länsstyrelsen i detta sammanhang markera deras stora betydelse för virkesförsörjningen, bla i vårt län.

— — —

3.21 Länsstyrelsen i Jämtlands län: De nuvarande förhållandena bedöms ha ett starkt samband med ägarstrukturen, varför det passiva ägandet av en så viktig och naturligen utlokaliserad resurs som skogen bör motverkas. I annat fall bedöms det passiva ägandet på grund av lågt behov hos skogsägarna av att utnyttja skogen för sin försörjning kunna bli ett växande problem inte enbart för industrins virkesförsörjning utan också för möjligheterna att bidra till att upprätthålla en samhällsservice i glesbygden. — — —

3.29 Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: — — —

Vid tolkning av intervjuundersökningen vad gäller avverkningsbenägenheten bör man därför beakta att ägare av mindre fastigheter inte nödvändigtvis måste avverka inom en fem- eller tioårsperiod.

— — —

3.32 Sågverkens råvaruförening: — — — Sågverkens Råvaruförening vill i sammanhanget påpeka att sågverksföretag bör ges möjlighet till förvärv av skogsmark i framtiden. — — —

3.36 Svenska kommunförbundet: — — — Ägarstrukturen bör successivt ändras i sådan riktning att de privata skogsägarna i högre grad blir ekonomiskt beroende av sin skog.

4 Lönsamhet, produktivitet och sysselsättning

4.6 Skogsstyrelsen: — — — Skogsstyrelsen vill — — — betona nödvändigheten av att skogsbruket även i fortsättningen både för det enskilda företaget och totalt måste bibehålla sin lönsamhet. De statliga styrmedlen måste verka under den förutsättningen. De senaste 20 årens rånnetto visar i stort en jämn lönsamhet. — — —

Utredningen pekar också på arbetskraftsproblemen inom skogsbruket. — — —

Skogsstyrelsen anser att dessa frågor är så väsentliga att de bör beaktas i ett större sammanhang. Det är därvid viktigt att rollfördelningen mellan olika inblandade parter klarläggs. Skogsvårdsorganisationen bör kunna bidra till lösningen av dessa problem, bl a genom att initiera till samverkan inom skogsbruket. — — —

4.11 Domänverket: — — — visar uppgifter från skogsvårdskonsulenterna att bland de inaktiva ägare som angett bristande avverkningsmöjligheter har ca 3/4 ändå haft avverkningsbar skog. Detta förhållande anser verket vara ett mycket starkt skäl för krav på obligatoriska skogsbruksplaner eller motsvarande planeringsunderlag.

I avsnittet Pris- och lönsamhet beskrivs på ett korrekt sätt, virkesmarknad, pris, och kostnads- samt lönsamhetsutveckling. Verket saknar dock en diskussion av effekterna på virkesutbudet av den starkt samordnade prisbildningen för massaved.

Beträffande de antaganden utredningen gör att arbetskraftsproblemen skulle vara större för storskogsbruket än för småskogsbruket, vill verket hävda att problemet troligen är allra störst för de privata skogsägare som ej tillhör gruppen självverksamma.

4.14 Sveriges lantbruksuniversitet: — — — utredningen har inte kunnat klarlägga de grundläggande orsakssammanhangen bakom avverkningsbenägenheten. Intervjuundersökningen borde ha föregåtts av en analys av de principiella frågeställningarna — — —. Det är tex sannolikt inte bara den aktuella lönsamheten — — — som påverkar avverkningsbenägenheten utan även förväntningarna på den framtida lönsamheten. — — — Utredningen har visserligen studerat den historiska utvecklingen med avseende på vissa faktorer, men har inte analyserat samspelet dem emellan. Med en sådan

analys som grund kunde intervjuundersökningen ha utformats annorlunda och gett mer värdefulla resultat.

Utredningen ger en beskrivning av virkesmarknaden men analyserar egentligen inte hur den fungerat tidigare och hur den fungerar idag. På grund härav kan inte utredningen diskutera behovet av förändringar.

I viss mån kan tillkomsten av den föreliggande utredningen ses som en effekt av en dåligt fungerande virkesmarknad. Om orsakerna härtill kunde klarläggas bättre vore det också mera uppenbart vilka åtgärder som lämpligen borde vidtagas.

4.19 Länsstyrelsen i Värmlands län: --- Länsstyrelsen bedömer att utredningen väl analyserat de olika faktorer som lett till den minskade avverkningsbenägenheten.

Skogsägarna är, --- ofta obenägna att ikläda sig arbetsgivaransvar med alla skyldigheter som följer av detta för det folk som skall arbeta i skogen. Hellre avstår många skogsägare från att vidta de aktuella åtgärderna. Skogsarbete i allmänhet och i synnerhet skogsvård av typ gallring och röjning lämpar sig väl för företagande i liten skala, och länsstyrelsen har mot bakgrund av de beskrivna förhållandena och i samarbete med bla skogsvårdsstyrelsen försökt stimulera bildandet av små entreprenadföretag med inriktning på skogsvård. Detta har emellertid också mött svårigheter i form av restriktivitet hos skattemyndigheterna att acceptera småföretag utan tung maskinutrustning. Enligt länsstyrelsens mening skulle en minskning av de krav som ställs på att entreprenadföretag för skogsarbete skall vara utrustade med tunga maskiner leda till etablerandet av flera sådana företag och därmed också till en aktivare skogsskötsel.

4.29 Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: --- LRF/SSR anser, i motsats till utredningens uppfattning, att sambandet mellan virkespris och virkesutbud kvarstår. I den mån det har uppstått problem på virkesmarknaden finns det naturliga och logiska förklaringar till detta. Bland annat kan nämnas den för många skogsägare förvirrande och tvetydiga debatt som förts om för höga, och på senare tid för låga, avverkningar. Anpassningen av avverkningsresurserna till starkt varierande virkesbehov är för privata skogsägare och dess organisationer svårhanterlig eftersom de mer än andra ägarkategorier har anpassat avverkningarna till konjunktursvängningarna. Under senare år har antalet konkurser och hot om konkurs ökat markant vilket helt naturligt har påverkat skogsägare till viss försiktighet vid försäljning av virke. Det finns således under 1970-talet ett flertal faktorer, förutom virkets ekonomiska tillgänglighet, som har påverkat virkesutbudet negativt.

4.32 Sågverkens råvaruförening: --- Utredningen borde --- ha utrett virkesfördelningens inverkan på skogsbrukets ekonomi och möjligheter att öka avverkningen till föreslagna omfattning.

En avverkning i den föreslagna omfattningen medför dock högre kostnader dels beroende på att mindre lönsam skog måste utnyttjas dels genom att ett resursöverskott måste skapas för att under högkonjunkturer kunna öka avverkningen över normalnivå. --- Någon bedömning av om denna beredskap är ekonomiskt möjlig med hänsyn till skogsindustrins

betalningsförmåga har inte gjorts, trots att en sådan efterfrågas i utredningsdirektiven.

4.34 Virkesråden region 2 och 3: Under avsnittet om "lönsamhet, produktivitet och sysselsättning inom skogsbruket" påstår utredningen att "Sambandet mellan virkesutbud och virkespriser tycks ha blivit allt otydligare under det senaste decenniet". Virkesråden, som i sin verksamhet följt utvecklingen noggrant under avsedd tidsepok anser för sin del att sambandet till stor del kvarstår, låt vara att prisfunktionen under denna tid försvårats av störande faktorer på virkesmarknaden. Det har under denna tid rått stor oro på virkesmarknaden som bl. a. delvis berott på konkurs och hot om konkurs av skogsägarföreningar och deras industrier m. fl. Dessutom må påpekas att de debatter som förts om kalhyggen, DDT och herbicidanvändning alla påverkat virkesutbudet negativt. En annan faktor är att ett gallringsbidrag beslöts samtidigt som industrin behövde koncentration på slutavverkningar för att få ökat utbud av råvaror.

Virkesråden vill understryka vikten av en fungerande virkesmarknad där privatskogsbruket — — även i fortsättningen kan spela sin nyckelroll som regulator av industrins växlande råvarubehov.

5 Utredningens allmänna överväganden

I anslutning till sina kommentarer om utredningens allmänna överväganden framför remissinstanserna synpunkter på t. ex: bättre utnyttjande av skogsmarken, användning av främmande trädslag, skogsdikning, kemisk lövslybekämpning, hänsyn till naturvårdens intressen, sysselsättningsfrågor och regionalpolitiken.

5.5 Lantbruksstyrelsen: — — Sammantaget har strukturrationaliseringen inom privatskogsbruket både på kort och på lång sikt en avverkningsfrämjande effekt. Enligt styrelsens mening finns därför anledning att beakta denna effekt vid utformningen av åtgärder som syftar till ökad avverkning.

5.6 Skogsstyrelsen: Skogsstyrelsen delar i allt väsentligt utredningens syn på bakgrund och orsaker till den låga avverkningen och anser också att statliga åtgärder behövs för att åstadkomma en förändring. — — Styrelsen delar utredningens uppfattning att kemisk bekämpning måste få användas för att eftersläpningen skall tas i fatt. — — Även gallringarna, främst i ungskog, måste öka avsevärt om det uppsatta produktionsmålet skall kunna uppnås. Det är mycket tveksamt om de hittills vidtagna stödåtgärderna är tillräckliga för att åstadkomma en ökad ungskogsgallring.

— — — Många av de slutsatser som utredningen kommit fram till och som skogsstyrelsen delar pekar på att den grundläggande orsaken till för låg skogsvårds- och avverkningsintensitet i många fall är ägar- och fastighetsstrukturen.

— — — bör ägarstrukturen förbättras och det bör övervägas om inte en förnyad prövning av jordförvärvslagstiftningen är motiverad mot bakgrund av de fakta som utredningen redovisat här.

— — — Virkesförsörjningsutredningen har diskuterat olika ekonomiska styrmedel — — — . Bl a har såväl skogsvårdskonto som ett kombinerat avgifts- och stödssystem behandlats men har inte förordats av utredningen

— — — Skogsstyrelsen anser dock att det finns skäl att ytterligare utreda möjligheterna att använda styrmedel av detta slag.

— — — Åtgärderna får — — — inte innebära att skogsvårdsstyrelsens myndighetsutövning på skogsvårdssidan minskar genom en överflyttning av resurser från skogsvård till avverkning. Det långsiktiga produktionsmålet kan då komma i fara. Då utredningen inte behandlat frågan om resursbehov för de uppgifter som nu ytterligare föreslås för skogsvårdsstyrelsen är risken stor att så blir fallet. Även om enkelhet eftersträvat vid konstruktionen av reglerna om avverkningsskyldighet måste det antas att de flesta skogsägarna, åtminstone till en början, behöver hjälp från skogsvårdsstyrelsen för att förstå och tillämpa dem.

5.8 Arbetsmarknadsstyrelsen: — — — Med hänsyn till de allmänna sysselsättningsmässiga förutsättningarna under 1980-talet och virkesuttagets betydelse för skogsbrukets och skogsindustrins sysselsättning, inte minst i sysselsättningsvaga regioner, anser styrelsen det motiverat med mera kraftfulla åtgärder än vad som föreslås i betänkandet, för att en tillfredsställande virkesförsörjning skall tillgodoses.

Arbetsmarknadsstyrelsen vill också betona vikten av att de säsongsmässiga variationerna i skogsbrukets sysselsättning ges ökad uppmärksamhet. — — — Som anges i betänkandet kan svårigheterna att rekrytera arbetskraft till skogsvårdsåtgärder under barmarksperioden verka återhållande på avverkningen, varför alla möjligheter att upprätthålla en jämn sysselsättning över året bör tillvaratas.

Styrelsen vill understryka den stora betydelse skogsbruket har för sysselsättningen i regioner, där alternativa sysselsättningsmöjligheter är starkt begränsade. — — — Med hänsyn till den stora betydelse de skogliga beredskapsarbetena har, är det väsentligt att dessa beaktas vid skogsbruksplaneringen så att en tillräcklig reserv av objekt som är lämpliga som beredskapsarbeten ställs till förfogande.

5.10 Statens industriverk: Sammantaget anser industriverket att de förslag virkesförsörjningsutredningen lagt sannolikt inte kommer att få annat än marginella effekter på virkesutbudet under 1980-talet. Detta innebär att skogsindustrins råvaruproblem kommer att kvarstå. Industriverket anser därför att man omgående måste arbeta vidare för att hitta mer effektiva metoder för att öka avverkningarna.

5.11 Domänverket: — — — Domänverket ansluter sig till utredningens analys — — — angående orsakerna till de under senare år låga avverkningarna.

— — — Verket kan av egen erfarenhet vitsorda vilka avsevärda mått av målmedvetenhet och beslutsamhet som krävs för att i strid mot många argument i dagens vulgärdebatt driva ett långsiktigt intensivt skogsbruk. Vi vill därför med kraft understryka önskemålet från utredningen om ett mer entydigt besked från statsmakternas sida i fråga om angelägenheten av förbättrad skogsvård och ökade avverkningar.

Även om föreslagna åtgärder får positiv effekt, kommer enligt verkets mening virkesbalansen att vara sådan, att en fortgående anpassning av industrikapaciteten bör ske. Det är angeläget att inte regionalpolitiska synpunkter och/eller för stark kartellbildning i virkesmarknaden snedvrider en rationell struktururomvandling.

Långsiktig betalningsförmåga och utvecklingsbarhet hos de enskilda enheterna måste få bli avgörande.

5.12 Hovrätten för nedre Norrland: — — — De — — — avverkningshämmande faktorernas enskilda betydelse låter sig svårligen uppskattas. Beträffande marginalsatterna har redan aviserats åtgärder. Vidare har en stor del av de av utredningen föreslagna statliga stödåtgärderna till skogsbruket liksom möjligheterna till ökad insättning på skogskonto redan förverkligats.

Mot bakgrund av det sagda anser hovrätten att, i vart fall innan effekterna av redan beslutade och aviserade åtgärder kan bedömas, försiktighet bör iakttas vid införandet av administrativa och på den enskildes handelsfrihet inkräktande regleringar. Denna synpunkt förstärks av den ovisshet som enligt hovrättens mening föreligger beträffande varaktigheten i de minskade avverkningarna.

5.13 Kammarrätten i Sundsvall: — — — Under alla förhållanden bör man — med hänsyn till den ovisshet som råder — iakttä viss försiktighet när det gäller att införa åtgärder, som är avsedda att stimulera skogsägarna till ökade avverkningar. I varje fall bör man om möjligt undvika administrativa regleringar av alltför genomgripande natur och i stället gå in för ekonomiska stimulanser.

— — — För en skogsägare kan det — — — ha legat nära till hands att resonera som så att det största ekonomiska utbytet får den som sparar skogen, oavsett om den naturliga tillväxten är ringa eller kanske helt obefintlig. Något tillspetsat kan det hävdas, att skogsägarnas ovilja att avverka i tillräcklig omfattning innebär en protest både mot de höga marginalsatterna och mot den starka inflationen. Detta förhållande bör leda till att det för statsmakterna är en angelägenhet av avgörande vikt att inflationen bekämpas och marginalsatterna sänks kraftigt.

5.14 Sveriges lantbruksuniversitet: En begränsning som skapar problem vid flertalet av de diskuterade åtgärderna är bristen på information om skogarna inom det enskilda skogsbruket. För att genomföra en aktiv och effektiv skogspolitik är det enligt styrelsens bedömning nödvändigt att ha tillgång till vissa grundläggande uppgifter om skog och skogsmark på den enskilda fastigheten. Detta gäller främst vid användning av de skogspolitiska medlen lagstiftning, stöd och beskattning. På kort sikt kan därför inte styrmedel som kräver goda underlag utnyttjas för att påverka avverkningarnas omfattning.

5.17 Länsstyrelsen i Kalmar län: — — — Utredningen framhåller att man inte kan utesluta att massmedia givit skogsbruket en allmänt negativ framtoning, vilket påverkar rekryteringsmöjligheterna. Denna synpunkt instämmer länsstyrelsen i, liksom att botemedlet är en ökad och förbättrad information om skogsbrukets förhållanden.

5.19 Länsstyrelsen i Värmlands län: — — — Länsstyrelsen anser att utredningen borde lämnat förslag till hur angivna åtgärder för att öka utbudet av råvara skall förenas med de i andra sammanhang uppställda målen för naturvården. — — —

— — — Ett mycket starkt stegrat exploateringsstryck på skogsmarkerna måste enligt länsstyrelsens mening balanseras med kraftfulla åtgärder för att tillgodose bland annat naturskyddet och friluftslivets intressen.

— — — Länsstyrelsen vill — — — fästa uppmärksamheten på nödvändigheten av att en bedömning görs av den totala effekten av de olika förändringarna i förutsättningarna för att bedriva skogsbruk. Eventuellt kan det enligt länsstyrelsens mening i en del fall finnas skäl att införa nya regler efter hand så att successiva erfarenheter av ändringarna får ligga till grund för reformarbetet.

— — — bör det ur virkesförsörjningssynpunkt vara angeläget att omarbeteringar av skogsmark underlättas.

Fyra tjänstemän i länsstyrelsen i Värmlands län (Bäck, Davidsson, Lindskog och Wirén) anför i särskilt yttrande: Flertalet objekt ((urskogsartad naturskog)) är akut hotade av avverkningsplaner. Möjligheterna till ett effektivt skydd ter sig för närvarande mycket små. Det årliga beloppet för avveckling av § 5 skogarna (200 miljoner kronor) är större än hela den svenska naturvårdens anslag för markförvärv under den sista 10-årsperioden.

5.20 Länsstyrelsen i Västernorrlands län: — — — Länsstyrelsen anser liksom utredningen att nämnda mål ((för skogspolitiken)) bör stå fast. Styrelsen anser att virkesförsörjningen på kort sikt bör kunna ske inom den relativt stora tillgången på avverkningsmogen skog. — — —

På lång sikt anser styrelsen att skogsindustrins kapacitet måste anpassas till de långsiktigt tillgängliga virkestillgångarna. Genom en intensivare skogsvård, bör produktionsmålet minst 75 milj m³sk per år eftersträvas.

— — — Det finns för- och nackdelar med ett nytt trädslag, men hittills synes fördelarna med *Pinus contorta* överväga. Efterhand som ytterligare erfarenhet vinnes av trädslaget liksom effekten av gödsling och dikning bör de ökade produktionsmöjligheterna beaktas.

Inom skogsvården bör främst bättre markberedningsresurser skapas, bättre och plantrikare planteringar ske samt röjnings- och gallringsverksamheten utökas. Lövsaneringsfrågan har vidare stor betydelse för hur de framtida ungskogarna kommer att se ut.

En av ledamöterna i länsstyrelsen i Västernorrlands län (Molén) anför i reservation att han delar utredningens uppfattning då den anför att skötseln av plant- och ungsogar under 1980-talet förutsätts få ske med anlitande av kemiska bekämpningsmedel.

En av ledamöterna i länsstyrelsen i Norrbottens län (Larsson) anför i reservation: Vi tar avstånd från utredningens krav om att få använda kemiska bekämpningsmedel.

Det är också en uppenbar brist att utredningsförslaget inte tar upp den produktionsresurs som den nedlagda åkermarken utgör. Här borde lantbruksnämnderna fått uppdraget att redovisa vilka områden som aldrig kommer att behövas för jordbruksproduktion. Kvarvarande restmarker borde skogsplanteras.

5.23 Allmäningsutredningen: I strävandena att täcka de brister som ändå finns i fråga om tillfredsställande avverknings- samt återväxt- och skogsvårdsåtgärder inom Övre Norrlands och Dalarnas inre skogsbälten är skogsallmänningarna — — — beredda att inom ramen för sina resurser även i fortsättningen medverka med komplement till samhällets — — — åtgärder, och då främst i fråga om markrörelser som också torde gagna virkesförsörjningen.

5.24 Landsorganisationen i Sverige: — — — LO menar att virkesförsörjningsutredningens förslag innebär förbättringar på vissa områden inom skogsnäringen. Ytterligare förbättringar nås genom de förslag som presenteras av Boström, Olsson, Hegeland, Jonsson och Juhlin. Mycket talar ändå för att man tvingas arbeta vidare med problem som kvarstår särskilt frågan om skogsbrukets beskattning måste få en tillfredsställande lösning.

5.25 Svenska pappersindustri- skogs- och träindustriarbetareförbunden: — — — Det är — — — synnerligen brådskande att åstadkomma åtgärder som rättar till problemen med industrins råvaruförsörjning.

Utredningen utmynnar i ett antal förslag på åtgärder. Förbunden är emellertid av den uppfattningen att dessa förslag ej kommer att ge tillräckligt stor effekt. Det måste till ytterligare åtgärder.

Förbunden delar helt de synpunkter och krav på åtgärder som framkommer i en reservation av ledamöterna Curt Boström och Gunnar Olsson samt i ett särskilt yttrande av sakkunniga Sven Hegelund, Bertil Jonsson och Kjell Juhlin. Förbunden vill särskilt framhålla kraven på obligatoriska skogsbruksplaner och ekonomiska styrmedel.

— — — Skogsbruksplanerna skall bli innehålla regler som ger skogs- vårdsmyndigheten möjligheter att ålägga skogsägare att genomföra de åtgärder som den fastställda planen visar för varje fastighet.

5.26 Centralorganisationen SACO/SR: — — — Det är enligt SACO/SR:s uppfattning betydelsefullt att man kan påvisa destruktiva följder av orimligt höga marginalskattesatser. Betydelsen av marginalskatternas roll kan to m ha underskattats i den enkät som utredningen gjort.

— — — SACO/SR vill — — — peka på betydelsen av att en sammanhållen skogspolitik förs, i vilken skattefrågor samt skogsvårdslagstiftningen och dess tillämpning samordnas i syfte att industrin skall få en långsiktigt tryggad försörjning med virke till konkurrenskraftiga priser.

Det kan enligt SACO/SR ifrågasättas om utredningen verkligen lyckats med uppgiften att inom ramen för långsiktigt fasta regler underlätta den kortsiktiga virkesförsörjningen. Om de nu föreslagna åtgärderna för bättre virkesförsörjning inte är tillräckliga inför nästa konjunkturuppgång så kommer krav på ytterligare stimulansåtgärder. Risker är då att det med förnyade eller återkommande tillfälliga åtgärder inom virkesförsörjningen — i form av avdrag eller bidrag — skapas ett alltmer förväntningsstyrt avverkningsbeteende. Det kan således bli rationellt för den enskilde skogsägaren att avvakta ytterligare prisuppgång och/eller stimulanser beslutade av statsmakterna innan avverkningen sker.

En annan faktor som verkar kostnadsupptrivande är förbudet mot kemisk bekämpning av lövsly. — — — Ökade generella kostnader medför som nämnts sannolikt att mängden skog minskar som är lönsam att avverka. Därigenom blir genom minskad sysselsättning säsongsvängningarna i arbetskraftsbehovet ännu större. Möjligheterna till åretrunt-anställning skulle därmed kunna minska.

En ökad konkurrens om skogsråvara har uppstått i takt med stigande energipriser. — — — Det kan bli mot denna bakgrund finnas skäl att överväga effekten på vedmarknaden av fortsatta skattehöjningar på eldningsolja.

I första hand ankommer det på virkesmarknadens parter att genom fria

förhandlingar ta ansvar för att virkesmarknaden fungerar. Det förutsätter dock en skogspolitik som möjliggör att överenskommelser kan träffas på rimliga prisnivåer.

I andra hand kan statsmakterna – om virkesförsörjningen inte kan tryggas på rimliga prisnivåer – genom olika åtgärder underlätta virkesförsörjningen till industrin. I detta sammanhang torde ekonomiska styrmedel vara att föredra framför administrativa.

De förslagna åtgärderna kan knappast sägas vara tillräckliga för de angivna syftena.

5.27 Sveriges arbetsledareförbund: SALF delar — — — i stort de olika förslag till åtgärder som utredningen framlägger. Vi är dock i vissa avseenden — — — övertygade om att åtgärderna icke är tillräckligt långtgående. SALF har speciellt vad gäller styrmedel önskat mer kraftfulla förslag.

SALF delar utredningens uppfattning att det är nödvändigt med kemisk bekämpning av lövsly. — — — SALF känner oro inför den parlamentariska debatt som äger rum mot bakgrund av att den kemiska användningen i skogsbruket endast utgör en ringa del av vad som används inom jordbruket.

5.28 Tjänstemännens centralorganisation: Beträffande utredningens överväganden och förslag delar TCO helt de synpunkter som framförts i Sven Hegelunds särskilda yttrande.

5.31 Skogsindustriernas samarbetsutskott: — — — SISU vill understryka att det, med hänsyn till den hårda internationella konkurrens i vilken den svenska skogsindustrin verkar och till skogsnäringens stora betydelse för vårt lands ekonomi, är nödvändigt att avverkningarna snarast förs upp till den nivå som motsvarar industrins behov. — — — En genomgripande marginalskattereform är en förutsättning härför liksom möjligheten att använda rationella metoder vid skogens skötsel. Huruvida det av utredningen presenterade åtgärds paketet är tillräckligt för att tillsammans med dessa åtgärder få till stånd den nödvändiga ökningen av virkesutbudet är svårt att med säkerhet bedöma. SISU anser dock att de föreslagna åtgärderna sammantagna bör ha en klart avverkningsfrämjande effekt och att resultaten av utredningens förslag därför bör avvaktas innan andra åtgärder övervägs.

— — —
Statsmakternas tveksamma och i många avseenden rent negativa attityd till skogsbruket och de metoder som måste tillämpas bl a för att komma till rätta med det höga kostnadsläget, har en stor del av ansvaret för den låga avverkningen liksom för den under 1970-talet alltför låga skogsvårdsintensiteten. Vi vill särskilt understryka den återhållande effekt på viljan att slutavverka skog som förbudet mot användning av herbicider för lövslyreglering utövat, speciellt i kombination med förbudet mot användning av DDT för skydd av plantorna mot snytbaggeangrepp. En eventuell permanentning av herbicidförbudet kommer att både omedelbart och på längre sikt sänka virkesutbudet med flera miljoner skogskubikmeter. — — —

Då SISU i allt väsentligt kan ansluta sig till utredningens förslag inskränker vi oss till att framföra synpunkter endast på vissa av förslagen.

5.32 Sågverkens råvaruförening: — — — Den för skogsindustrin besvärande underförsörjningen med svenskt virke under de senaste åren har föran-

lett denna utredning av vilka faktorer som medfört hinder för normalt virkesutbud. Dessa faktorer redovisas på ett bra sätt. Slutsatsen att det är nödvändigt med ytterligare statliga åtgärder för att påverka virkesutbudet måste dock ifrågasättas. En stor del av störningarna på virkesförsörjningen får anses vara resultat av statliga ingripanden.

— — —
 Utredningens allmänna överväganden är enligt Sågverkens Råvaruför-
 ening rimliga och borde i högre grad ha fått vara vägledande för utredning-
 ens övriga arbete. Särskilt gäller detta synpunkterna om skogsvårdens
 betydelse för möjligheten att avverka och behovet av förbättrad skogs-
 vårdintensitet. — — — Den nuvarande skogsvårdens konsekvenser för
 timmerkvaliteten medför tyvärr inte bevarad handlingsfrihet. Detta borde
 med skärpa ha framhållits.

5.33 Virkesrådet region 1: — — — Särskild uppmärksamhet bör ägnas de
 verkningar som samhällets åtgärder och ingrepp haft på virkesförsörjning-
 en, exempelvis stöd till lageruppbyggnad, gallring, klenved, skattesystem,
 stöd till vissa skogsindustriföretag, hyggesanmälan osv. Med hänsyn till
 erfarenheten av dessa ingrepp vill Virkesrådet ifrågasätta utredningens
 slutsats, att det är nödvändigt med ytterligare statliga åtgärder för att
 påverka virkesutbudet.

5.35 Landstingsförbundet: Skogsindustrin är inte bara av betydelse för den
 externa balansen utan också för regional- och sysselsättningspolitiken. I
 det samhällsekonomiska läge som landet befinner sig i och med de därav
 sammanhängande hoten mot sysselsättningen, är nedgången i skogsindu-
 strins kapacitetsutnyttjande till följd av för lågt virkesutbud allvarlig.

För förbundet framstår det således som angeläget att åtgärder vidtas
 som bidrar till att industrins råvaruförsörjning garanteras. Inte minst av
 sysselsättnings skull bör med hänsyn till de senaste årens alltför låga av-
 verkningar, under några år eftersträvas en avverkningsvolym som över-
 stiger den som i normalfallet kan accepteras inom ramen för ett uthålligt
 skogsbruk.

5.36 Svenska kommunförbundet: Styrelsen delar utredningens syn på be-
 hovet av virke för skogsindustrin och på de förslag till åtgärder som läggs
 fram. Styrelsen har dock delvis andra synpunkter i fråga om skogsvården
 och om behovet av ekonomiska styrmedel för att trygga virkesförsörjning-
 en. Styrelsen saknar en diskussion om miljövårdens krav och om skogens
 betydelse för energiförsörjningen.

— — — Styrelsen delar utredningens uppfattning att förlusten av export-
 inkomster och en onödigt höjd arbetslöshet är särskilt allvarliga med
 hänsyn till den ekonomiska situation som landet befinner sig i.

Styrelsen anser att kraftfulla åtgärder måste sättas in för att utnyttja
 skogsmarken bättre, för att öka tillväxten och för att trygga industrins
 försörjning med virke. Åtgärder bör vidtas i syfte att så långt möjligt få bort
 de glesa och lågavkastande skogsbestånden. Överhuvudtaget är åtgärder
 som till rimliga kostnader kan medverka till en långsiktigt ökad produk-
 tionsförmåga värdefulla för landets ekonomi.

— — — Styrelsen anser — — — att det är högst osäkert om kemiska
 bekämpningsmedel kommer att kunna utvecklas och användas så som
 utredningen förutsätter. — — — Påverkan på miljön av gödning och dikning

måste prövas ingående, innan sådana åtgärder får komma till användning i större skala.

— — — Styrelsen anser att det bör vara möjligt att trygga en hög sysselsättning utan att skogsbruket inkräktar på miljövärdens intressen. — — —

I sammanhanget vill styrelsen framhålla att det finns anledning att noga undersöka möjligheterna att öka det manuella skogsvårdsarbetet, vilket är av stor betydelse för sysselsättningen, främst i glesbygdskommunerna. Genom att övergå till mera manuellt arbete främjas även miljövärdet.

— — — Det är enligt styrelsen anmärkningsvärt att utredningen helt har förbigått försurningsproblemen.

Styrelsen anser att skogens betydelse i energisammanhang borde ha belysts mera ingående. — — —

5.38 Svenska jägareförbundet: Utredningens förslag innebär sammantaget — — — ett i framtiden rationellare skogsbruk, vilket bla torde medföra tillkomst av stora hyggen och ungskogar, förändring mot mer likåldriga och ensartade bestånd, ökad styrning av trädslagsval, krav på kraftiga regleringar av vissa viltstammar, förutom att åtgärderna i sig ofta innebär för faunan direkt negativa konsekvenser.

— — — Enligt Svenska jägareförbundets uppfattning måste i detta sammanhang beaktas att anspråken på skog och skogsmark även för andra ändamål än produktion av virkesråvaror gör sig alltmer gällande. Skogsmarkens användning får därför inte medföra ett antingen eller när det gäller de nyttigheter, virke, vilt, bär, rekreation, m m, som skall produceras.

— — — Ett alltmer intensivt utnyttjande av den naturresurs landets skogsmarker utgör kräver, om mål som fauna-, natur- och miljövärd samtidigt skall kunna uppfyllas, att konsekvenserna för berörda intressen utreds mot bakgrund av virkesförsörjningsutredningens förslag och att de resultat som därvid erhålles beaktas vid genomförandet av förslagen.

Mot bakgrund av vad ovan anförts hemställer Svenska jägareförbundet att de nämnda konsekvenserna blir föremål för utvärdering, vilken utvärdering måste föreligga innan virkesförsörjningsutredningens förslag blir föremål för beslut. Bland annat bör enligt Svenska jägareförbundets mening fastläggas att samrådsförfarande mellan skogsbruk och naturvård med fasta ramar och rutiner så att ett effektivt faunavårdsarbete möjliggörs.

Vidare bör den totala avverkningsnivån anpassas till en efterfrågan på skogens huvud- och biprodukter som bla möjliggör att stor hänsyn tas till viltbeståndens vetenskapliga, rekreativa och ekonomiska värden. Endast härigenom kan en utarmning av faunan och viltbestånden undvikas vid ett än mera intensivt utnyttjande av skogsmarken för virkesproduktion.

6 Skogsvårdslagstiftningen

Utredningens förslag om att mildra ransoneringsreglerna för de minsta skogsfastigheterna och om utvidgad skyldighet att avverka mycket gammal skog som växer dåligt har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser. När det gäller förslaget om avverkningsskyldighet är meningarna däremot delade. Mer än hälften av de remissinstanser som har tagit ställning i frågan är positiva, åtminstone principiellt, till en avverkningskyldighet enligt utredningens modell. Hos en tredjedel av

dessas remissinstanser har dock reservationer anmälts mot ett positivt ställningstagande.

6.2 Kammarkollegiet: — — — Då avverkning sker årligen från stiftsnämndernas brukningsenheter kommer en föreskrift om avverkningsskyldighet i enlighet med utredningens förslag inte att påverka stiftsnämndernas avverkningsplaner. — — —

6.3 Riksrevisionsverket: Ransonering. — — — Det tycks — — — vara relativt få fall där denna ransonering blivit aktuell. Mot bakgrund av detta torde den nu gällande gränsen ha påverkat virkesförsörjningen ytterst marginellt. En höjning av gränsen i enlighet med utredningens förslag bör dock, enligt RRVs mening, likväl övervägas eftersom detta kommer att innebära en viss administrativ lättnad för tillsynsmyndigheten.

6 §. — — — Enligt RRVs mening bör en eventuell sådan förändring också innebära att det i lagen klart utsägs att syftet med den aktuella paragrafen är att förhindra vanhävd.

Avverkningsskyldighet. — — — En sådan föreskrift innebär bl a att skogsvårdsorganisationens hittills mycket små möjligheter att påverka virkesförsörjningen ökar. Detta torde också ligga i linje med organisationens instruktionsenliga uppgift att verka för skogsnäringens utveckling. — — — Ett aktivt tillämpande av den föreslagna föreskriften, vilket är en förutsättning för att den skall få någon effekt, kommer sannolikt att ta betydande resurser i anspråk. Om inte ramarna för skogsvårdsorganisationens myndighetsarbete utvidgas innebär detta att resurser måste flyttas över från den traditionellt skogsvårdsinriktade tillsynen till arbetet med avverkningsskyldigheten. Detta ställer krav på genomgripande omprioriteringar av organisationens arbete.

6.5 Lantbruksstyrelsen: Ransonering. — — — finansieringen av tillköp sker till stor del genom avverkningar på den förut ägda eller på den tillköpta egendomen. I förarbetena till skogsvårdslagen uttalades att dispenser från ransoneringskravet inte skulle behövas vid tillskottsförvärv eftersom statlig lånegaranti kan erhållas. Vid det höga ränteläge, som nu råder är lånefinansiering mycket dyrbar jämfört med uttag av slutavverkningsmog skog. Värdetillväxten är inte större än tre till fem procent i sådan skog. Behovet att finansiera tillskottsförvärv genom avverkning är alltså högre nu än vad det var när skogsvårdslagen infördes. Enligt styrelsens uppfattning är det därför angeläget att låta tillskottsförvärv utgöra skäl för dispens från jämnhetskravet i skogsvårdslagen.

Totalt sett kan ett sådant avsteg från jämnhetskravet inte föranleda någon obalans i den totala avverkningen. Under varje ägares innehavstid varierar avverkningsbehovet så att det är större vid nyetablering eller större investeringar och lägre under huvuddelen av innehavstiden. En dispensmöjlighet kan alltså kompensera den låga avverkningsnivå som ofta föreligger framförallt under senare delen av innehavstiden.

Utredningens förslag att höja gränsen för ransonering av äldre skog från 100 m³sk till 200 m³sk årlig produktionsförmåga tillstyrks om än med viss tvekan. Vid beräkning av en fastighets avkastningsvärde kan värdet per hektar bli betydligt högre på en ransoneringsfri fastighet än på en större fastighet med ransoneringskrav. Höjningen av gränsen för ransonering medför att många rationaliseringsfastigheter faller under ransoneringsgränsen. Prisstegringstendenser som följer härav bör dock enligt styrelsens

uppfattning kunna motverkas med hjälp av jordförvärvslagens priskontrollregler.

Avverknings skyldighet. Den av utredningen föreslagna avverknings skyldigheten — — — kan antas medföra en ökad benägenhet till avyttring av framförallt rationaliseringsfastigheter. Från denna synpunkt tillstyrks förslaget.

6.6 Skogsstyrelsen: — — — Ännu har endast en relativt kort tid förflutit sedan lagen trädde i kraft. Hittillsvarande erfarenhet har dock visat att de nämnda förändringarna inneburit en avsevärt förbättrad effektivitet i skogsvårdsstyrelsens tillsynsarbete. De förhoppningar som uppställdes på den nya skogsvårdslagen som ett verksamt medel att uppnå en bättre skogsvård ser alltså ut att kunna uppfyllas. Det finns grundad anledning anta att en aktivare skogsvård indirekt även leder till en ökning av avverkningsarna.

5 §. — — — Skogsstyrelsen ansluter sig helt till vad utredningen här anfört ((om 5 § 3)).

— — — reproduktionsskyldigheten enligt 5§1 och 5§3 skogsvårdslagen borde bestämmas med samma tillämpningsnormer som grund. — — — De olika normerna innebär ett stort besvär både för skogsägarna och skogsvårdsstyrelserna. Samtidigt är tillväxten svår att fastställa i de sk 5§3-skogarna. Sistnämnda förhållande innebär att stor osäkerhet kan komma att gälla huruvida ett bestånd skall avverkas eller ej. — — — Skogsstyrelsen har bearbetat riksskogstaxeringens material och detta visar att virkesförrådet för alla boniteter, åldrar och trädslag har en god överensstämmelse med tillväxtens nivå. "Halva virkesförrådet" motsvaras således som regel av "halva tillväxten".

Skogsstyrelsen föreslår därför att de bestämmelser som gäller för 5§1 även blir tillämpliga för 5§3.

— — — vill skogsstyrelsen ta upp tillämpningen av reproduktionsplikten — — — i skyddsskogarna. Mark som avsatts som skyddsskog är inte sällan bevuxen med skog där virkesproduktionsnormer är olämpliga att använda för att avgöra om reproduktionsplikt föreligger. — — —

I nuvarande lagstiftning har reproduktionsskyldigheten enbart relaterats till en virkesproduktionsnivå. Det är önskvärt att ytterligare en punkt läggs till i 5 §, nämligen angående reproduktionsskyldighet i skyddsskog. Lämpligen kan ovan citerade formulering från 1948 års lag vara vägledande vid utformning av bestämmelsen.

6 §. — — — Skogsstyrelsen anser att denna förändring av lagtexten är bra. Det är det dåliga tillvaratagandet av markens produktionsförmåga i sig som bör vara utlösande faktor för en sådan avverknings skyldighet. Lagändringen medför också fördelar från tillämpningssynpunkt. Det har nämligen visat sig svårt att bevisa i vilken utsträckning röta eller självgallring är orsaken till en låg tillväxt.

Vid provning enligt 6§ skall, som hittills gäller, hänsyn tas till om beståndet har särskilt värde från naturvårdssynpunkt.

Ransoneri ng. — — — Skogsstyrelsen anser att det stora antalet fastigheter som det här rör sig om — drygt 157 000 — tillsammans med de vitt skilda ägar- och brukningsförsättningarna i sig talar för att inga stora och hastiga svängningar i avverkningen totalt sett behöver befaras. Från skogspolitisk synpunkt är förändringen således godtagbar och kan tillstyrkas.

Det kan emellertid inte uteslutas att förändringen kan innebära att fastighetspriserna kan komma att höjas något inom denna storleksgrupp. — — —

Det kan inte heller uteslutas att förändringen kan få icke önskvärda effekter genom att bärkraftiga kombinerade jord- och skogsbruksföretag, som ett resultat av tillfälligt hårda slutavverkningar, för lång tid kan bli utan nämnvärda inkomster från skogen. — — —

Som negativ följd av den föreslagna ändringen av ransoneringsreglerna måste även den tröskeleffekt ses, som uppstår vid den arealgräns där reglerna vinner tillämpning. — — —

De här nämnda olägenheterna kan lindras om den nuvarande spärregeln att slutavverkning inte får företas om mer än 50% av arealen består av kalmark eller skog som är yngre än 20 år även i fortsättningen får gälla alla brukningsenheter med en produktionsförmåga om minst 100 m³sk. Skogsstyrelsen anser att ransoneringsreglerna bör utformas i enlighet härmed.

Avverkningsskyldighet. — — — Den föreslagna lagändringen måste noga övervägas från principiell utgångspunkt. Effekterna på samspelet mellan de skogspolitiska medlen och marknadskrafterna bör tas in i en sådan bedömning. Det måste särskilt beaktas att de föreslagna reglerna medger den flexibilitet som många gånger är en förutsättning för ett rationellt handlande inom det mindre skogsbruket. Risker för normbildning eller anpassning till lagens minimikrav måste också beaktas.

— — — Från samhällets synpunkt talar — — — starka skäl för att det viktigaste skogspolitiska medlet — skogsvårdslagen — på ett verksamt sätt görs användbart för att bidra till att ett av de viktigaste målen i skogspolitiken, nämligen virkesförsörjningen, verkligen kan uppnås. Under förutsättning att krav på rättssäkerhet, flexibilitet och praktisk tillämpbarhet kan tillgodoses kan skogsstyrelsen för sin del inte annat än tillstyrka att regler om direkt avverkningsskyldighet införs i skogsvårdslagen. Skogsstyrelsens ställningstagande grundar sig på den bedömningen att en sådan regel inte får negativa konsekvenser vare sig beträffande samspelet med marknadskrafterna eller i form av icke önskvärd normbildning.

— — — Skogsstyrelsen ifrågasätter om inte i § skogsvårdslagen bör ändras så att kravet på tillvaratagande av virke kommer till uttryck också i denna portalparagraf.

— — —

Vad — — — angår nivån på avverkningsskyldigheten anser skogsstyrelsen i likhet med utredningen att hälften av den möjliga avverkningen syns lämplig. Ett sådant krav träffar endast verkligt passiva skogsägare och är samtidigt enkelt att förstå.

— — — skogsstyrelsen är helt enig med utredningen om att lagen skall gälla generellt. Detta innebär också att efterlevnaden av den föreslagna bestämmelsen i all väsentlighet måste bygga på skogsägarnas frivilliga medverkan. En minimiavverkningsskyldighet som förutsätter skogsvårdsstyrelsens beslut i varje enskilt fall blir ineffektiv och dessutom dyrbar. Skogsvårdsorganisationens insatser måste, i samverkan med skogsbrukets företrädare, inriktas på en aktiv rådgivnings- och informationsverksamhet — — — . En akut virkesbristsituation får inte leda till ett tryck på skogsvårdsstyrelsen att, utan erforderliga resursförstärkningar använda sina offentliga resurser för att i enskilda fall tvinga fram avverkning. — — —

Skogsstyrelsen vill fästa uppmärksamheten på att den av utredningen föreslagna nya lydelsen av 14 § skogsvårdslagen har fått en utformning som står i strid med avsikten bakom bestämmelsen. — — — Av den föreslagna

lagtexten följer att regeringen eller myndigheten i tillämpningsföreskrifter till lagen kan skärpa kravet på avverkningsskyldighet. Det är således nödvändigt att 14 § erhåller en annan lydelse. — — —

— — —
Såvitt skogsstyrelsen kunnat utläsa av den aktuella förändringen av 14 § anser utredningen att underlåtenhet att avverka skall kunna leda till ett föreläggande enligt 24 § och i sista hand till ett utförande på den enskildes bekostnad. Så som 27 § 2 nu är formulerad blir dock även underlåtenheten straffbar vilket inte synes ha varit utredningens mening. Inte heller skogsstyrelsen anser att avverkningskyldigheten bör straffsanktioneras. 27 § 2 bör därför ändras i enlighet härmed.

— — —
— — — Den nya avverkningskyldigheten medför dock krav på uppföljning av egentligen samma art som för ransoneringen. Dessutom utökas uppföljningen att gälla även små brukningsenheter under 100 m³sk produktionsförmåga för vilka uppföljning av ransonering aldrig varit aktuell. Med det här sagda som bakgrund vill skogsstyrelsen förutskicka att ett stort uppföljningsarbete blir följderna av den föreslagna lagstiftningen. — — — Om brukningsenheter med en produktionsförmåga på högst 100 m³sk undantas leder detta till en väsentlig lättnad i tillsynen då inte mindre än 45 % av enheterna tillhör denna storleksgrupp. Arealmässigt bortfaller däremot endast 10 % av privatskogen. Det kan vidare förväntas att avvikelser från den angivna schablonen blir mer frekventa på de allra minsta brukningsenheterna. Detta beror bl a på att en 10-årig avverkningsperiod kan vara för kort för åtskilliga av de allra minsta brukningsenheterna. Skogsstyrelsen föreslår därför att brukningsenheter med en produktionsförmåga på högst 100 m³sk undantas från reglerna om avverkningskyldighet.

— — —
De avverkningsperioder som enligt föreskrifter till skogsvårdslagen gäller för ransoneringsbestämmelsernas tillämpning räknas alla från den 1 januari 1980. Utredningen har föreslagit att avverkningsperioderna vad gäller avverkningskyldigheten skall räknas från den 1 juli 1977. Motiv för detta är att bestämmelsen så snart som möjligt skall vinna tillämpning, för de brukningsenheter som har en 5-årsperiod i stort sett omedelbart. Även om skogsstyrelsen i och för sig förstår ett sådant synsätt vill styrelsen främst med hänvisning till de praktiska konsekvenserna av att ha olika periodtider avstyrka detta förslag. Önskemålet om enkelhet tillgodoses bättre om samma tidpunkt gäller beträffande både ransoneringsreglerna och avverkningskyldigheten.

— — —
— — — Det är — — — realistiskt anta att mätbara effekter av den nya bestämmelsen knappast är att vänta förrän efter några år. Som en följd av det här sagda ter det sig inte heller lämpligt att, som utredningen föreslagit omedelbart efter den 1 juli 1982 besluta om föreläggande att avverka även om tiden för utförandet sätts till tre år som också föreslagits.

— — —
— — — Det måste — — — kraftigt understrykas att en begränsning av slutavverkningsmöjligheten, tex i det fall mer än 50 % av brukningsenheters mark är bevuxen med skog yngre än 20 år + kalmars, sätter avverkningskyldigheten ur spel. En avverkning i syfte att uppfylla avverkningskyldigheten skall heller inte kunna åberopas för att undgå åtal för brott mot 12 eller 13 §§. Eventuellt borde det klart utsägas i lagtexten att med möjlig avverkning menas sådan som är tillåten enligt 12 §, 13 § och 14 § andra stycket 2.

Ett problem av i allmänhet liten praktisk betydelse är om röjning skall få inräknas i utförd avverkning. Med hänsyn till att utvecklingen under senare år lett till att man i ökad utsträckning kan tillvarata röjningsvirke menar skogsstyrelsen att röjningsutfallet bör få inräknas.

Vad gäller tillämpbarheten av den schablon som virkesförsörjningsutredningen anvisat vill skogsstyrelsen först instämma i utredningens slutsats att ytterligare utvecklingsarbete erfordras för att schablonen skall ge ett godtagbart resultat. Med nuvarande utformning ger den för högt avverkningskrav för brukningsenheter med ingen eller ringa tillgång på äldre skog medan kravet i vissa andra fall blir alldeles för lågt.

Vidare måste ansträngningar göras för att så långt möjligt göra schablonens användning begriplig för flertalet skogsägare.

Om ett föreläggande om avverkning blir aktuellt anger utredningen som en vägledning att tiden för utförandet, om inte särskilda skäl föreligger, bör sättas till ett år. Det förefaller skogsstyrelsen som om denna tidsrymd, trots att det här är fråga om en underlåtenhet, ändå inte så sällan kan komma att upplevas som oskäligt kort. — — — Sätts tiden generellt så kort som ett år då avverkningsskyldighet föreligger kan man inte utesluta att de organisationer som tillhandahåller avverkningservice och framför allt de som köper rotposter ibland får en alltför kort planeringshorisont. Det kan också finnas behov av att låta den enskilda skogsägaren anpassa avverkningstidpunkten med hänsyn till den variation i efterfrågan på virke som beror på konjunktursvängningar.

— — — Skogsstyrelsen har funnit att förslaget är behäftat med en del tekniska olägenheter. — — — andra tänkbara förslag till lösningar. Avverkningskyldigheten uttrycks där *dels* som skyldighet att företa tidig gallring, *dels* som skyldighet att utföra slutavverkning på viss areal. Skogsstyrelsen vill förorda att avverkningskyldigheten, om den införs i skogsvårdslagen, utformas i linje med dessa förslag.

Skogsstyrelsen anser att man kan överväga om inte en temporär gallringsskyldighet bör införas. Den skulle endast gälla tidig gallring i skog där produktionen av värdefullt virke väsentligt hämmas om gallring uteblir och den skulle kunna begränsas gälla i tio år pga att röjningsskyldigheten framöver bör medföra ett bättre utgångsläge. — — —

Införandet av en gallringsskyldighet motiveras främst av långsiktiga skogsskötselskäl. De virkesmängder som kan komma fram till följd av bestämmelsen kan inte på något avgörande sätt förbättra råvaruförsörjningen även om ett värdefullt tillskott till massaindustrin kan förväntas. Skall man genom lagstiftning skapa garantier för att det från varje brukningsenhet levereras en virkesmängd som åtminstone motsvarar hälften av den möjliga avverkningen måste ytterligare krav ställas. Det som då enligt skogsstyrelsens mening ligger närmast till hands är att reglera slutavverkningens storlek. Skyldighet att slutavverka kan nämligen uttryckas som en minsta arealandel som måste avverkas. Förslaget innebär därmed, jämfört med utredningens förslag, att skyldigheten för den enskilde blir lättare att förstå. Samtidigt uppstår väsentliga förenklingar i uppföljnings- och bevishänseende. Den minsta och högsta avverkning som föreskrivs med stöd av 14 § blir uttryckt i samma sort.

— — — Avverkningsskyldigheten bör läggas på en nivå som motsvarar halva normalytan. Normalytan beräknas på det sätt som nu anges i föreskrifter till 14 § skogsvårdslagen — — — . — — —

— — — Finns skogsbruksplan kan den faktiska skyldigheten lätt beräknas. På de brukningsenheter där skogsbruksplan saknas kan uppgift om den produktiva arealens storlek och godhetsklassen från fastighetstaxeringen ge skogsägaren vägledning om den minsta slutavverkningsplan som skall företas. — — —

Kontroll av efterlevnaden kan nästan helt grundas på de avverkningsanmälningar som skogsägarna skall lämna in till skogsvårdsstyrelsen.

— — —
Övrigt. — — — Avsikten med bestämmelserna i 19 § andra stycket kan inte ha varit att — såvitt avser återväxtåtgärder — endast lämna utrymme för vad som i realiteten är råd och anvisningar. Det är heller inte till gagn för det allmänna rättsmedvetandet om återväxtföreskrifter meddelas som inte har någon rättslig effekt.

Mot bakgrund av det — — — anförda föreslår skogsstyrelsen att 24 § fjärde stycket skogsvårdslagen erhåller följande lydelse:

”Underlåter någon att efterkomma föreläggande, eller beslut enligt 19 § andra stycket, får tillsynsmyndigheten förordna att åtgärden skall vidtas på den försumliges bekostnad”.

— — — Därmed återställs skogsvårdsstyrelsens möjlighet att föranstalta om återväxtåtgärder till vad som gällde enligt 1948 års lag.

En av ledamöterna i skogsstyrelsen (Schotte) anför i reservation: Jag delar de grundläggande värderingar i denna fråga som uttrycks i betänkan- det. Jag avstyrker dock att regler om avverkningskyldighet införs och förordar i stället för att uppnå det syfte som utredningen eftersträvat att regler om obligatoriska skogsbruksplaner införs med krav på att dessa skall följas beträffande avverkningsrekommendationer.

— — — Två av ledamöterna i skogsstyrelsen (Eriksson och Jonasson) anför i reservation: Vi avstyrker att regler om avverkningskyldighet införs i skogsvårdslagen. Det är en lösning som endast kommer att ge ett obetydligt tillskott av virke men ändå medföra en omfattande och dyrbar administration. Man bör i stället avvakta den nya skogsvårdslagens fortsatta tillämpning.

En av ledamöterna i skogsstyrelsen (Lorentzon) anför i reservation: Beträffande förslaget till ändring av skogsvårdslagen som innebär införande av en avverkningskyldighet avstyrker jag detta på följande grunder. Förslaget torde endast innebära små effekter på virkesutbudet men ändå låsa betydande personella resurser hos skogsvårdsorganisationen som därigenom får minskade möjligheter till produktiva insatser. På grund av de betydande svagheter som finns i schablonmodellen ökar risken för felaktiga beslut och därigenom många besvärärenden. Att som föreslås i yttrandet dela upp avverkningskyldigheten i en gallringsdel och en slutavverkningsdel ökar enligt min bestämda uppfattning den administrativa belastningen. Dessutom finns en risk att en dylik konstruktion får en hämmande effekt på slutavverkningsbenägenheten.

Jag biträder helt syftet att en skogsägare skall utnyttja markernas produktionsförmåga på acceptabelt sätt vilket även innebär en lämplig avverkningsplan. Enligt min uppfattning finns emellertid i gällande skogsvårdslag i stort sett de medel som behövs för att garantera en uthållig och hög skogsproduktion.

En av ledamöterna i skogsstyrelsen (Fransson) anför i reservation:

— — — oaktat en avverknings skyldighet införs i skogsvårdslagen kvarstår behovet av obligatoriska skogsbruksplaner i enlighet med ledamoten Schottes förslag för att åstadkomma en bättre virkesförsörjning till industrin.

6.7 Statens naturvårdsverk: I fråga om ändring av 6 § och 14 § skogsvårdslagen samt 14 § skogsvårdsförordningen tillstyrker verket de föreslagna ändringarna — men anser att förslagen bör kombineras med föreskrifter om ökat hänsynstagande till naturvårdsintresset — — — . — — — Naturvården bör — — — i samband med att förslagen genomförs, tilldelas ökade resurser för att göra det möjligt att bevaka och säkerställa objekt av intresse och värde för naturvården.

6 §. — — — Trots att bestämmelsen endast ger skogsvårdsstyrelsen en möjlighet att ingripa — — — men inte tvingar till aktivitet — — — kan skärpningen av lagen på denna punkt medföra risk för konflikter med naturvårdsintresset.

— — —

— — — Riksdagen bör enligt naturvårdsverkets mening föreslås fatta sådant beslut att skogsstyrelsens anvisning vid denna paragraf om hänsyn till naturvårdsintresset blir en tvingande föreskrift.

Ransonering. — — — Förslaget — i kombination med förslagen om ändring i skogskontolagen — ger förutsättningar för en snabbare avveckling av den slutavverkningsbara skogen på småfastigheterna och därmed en minskning på kort tid av andelen äldre skog i landet med dess förekomster av skyddsvärda miljöer och organismer. — — —

Det är därför nödvändigt att vid förslagens genomförande skärpa föreskrifterna om hänsyn till naturvårdsintresset vid slutavverkning av skog.

Avverknings skyldighet. — — — Bestämmelsen kan medföra allvarliga konflikter med naturvårdsintresset, samtidigt som den torde komma att medföra mycket betungande administration.

I förhållande till landets totala avverkning berörs endast små arealer och kvantiteter. På dessa begränsade arealer återfinns emellertid ofta bestånd av intresse för naturvården. På brukningsenheter där skogsbruksaktiviteten varit låg under längre tid kan förhållanden av stort intresse för naturvården ha utvecklats, t ex intressanta urskogsartade beståndstyper, betydande förekomster av skyddsvärda växt- eller djurarter etc.

— — —

Riksdagen bör föreslås fatta sådant beslut att därav framgår att vid tillämpningen av denna bestämmelse jämte tillhörande bestämmelser i skogsvårdsförordningen särskild hänsyn skall tas till naturvårdens intressen.

6.10 Statens industriverk: *Avverknings skyldighet.* — — — Det är — — — tveksamt om detta förslag leder till ökad avverkning under 1980-talet. På längre sikt torde det dock ha en sådan effekt.

Principiellt anser dock industriverket att ekonomiska incitament är att föredra framför tvångsåtgärder. — — —

6.11 Domänverket: 6 §. Domänverket tillstyrker ändringen men bedömer att den får mycket liten betydelse för virkesutbudet.

Ransonering. — — — Förslaget tillstyrkes då det bedöms öka avverkningsbenägenheten och underlätta det administrativa arbetet för skogsvårdsstyrelserna. Verket anser att en ännu högre gräns bör övervägas.

Avverkningsskyldighet. — — — Av de i utredningen redovisade exemplen framgår att för den enskilda fastigheten kan avvikelserna vara stora mellan beräknad och verklig avverkningsmöjlighet.

Även om avverkningsplikten sätts till 50% av den beräknade, kommer troligen en rad överklaganden. En del skogsägare, som i dag inte avverkar alls, kommer att tvingas till en viss avverkning. Å andra sidan kan vissa skogsägare komma att sänka sitt virkesuttag. Verket anser det inte osannolikt att den totala effekten för det privata skogsbruket kan bli motsatt den eftersträfvade.

Förslaget avstyrkes dels av detta skäl, dels med hänvisning till det osäkra underlag som fastighetstaxeringen ger.

Verket föreslår i stället att krav på skogsbruksplaner eller motsvarande införs för alla fastigheter utöver en viss minimistorlek. Enligt verkets bedömning kommer ett sådant underlag att stimulera många enskilda, idag passiva skogsägare, till ett aktivare skogsbruk, vilket direkt skulle öka avverkningsbenägenheten. Skogsbruksplanerna skulle också, i den mån aktiviteten trots allt inte ökar, kunna vara ett bättre underlag för eventuellt kravställande från samhället.

6.12 Hovrätten för nedre Norrland: Utredningens förslag beträffande reproduktionsplikten enligt 6 § skogsvårdslagen får anses motiverat från skogsvårdssynpunkt och tillstyrks av hovrätten.

Även förslaget rörande ransonering av slutavverkningsskog på mindre fastigheter tillstyrks av hovrätten. Den föreslagna ändringen torde i vart fall medföra administrativa fördelar.

— — —

Den av utredningen föreslagna regeln om avverkningskyldighet har som främsta syfte att öka skogsindustrins tillgång på råvara. Den föreslagna regeln torde knappast kunna sägas vara motiverad från skogsvårdande synpunkter. Den har snarare karaktären av beredskapslagstiftning. Med hänsyn härtill anser hovrätten att den föreslagna regeln inte har sin plats i ett regelsystem som uttrycker samhällets minimikrav på skogens skötsel.

Inte heller i sak vill hovrätten tillstyrka införandet av den föreslagna regeln. Det framstår enligt hovrättens mening som tveksamt huruvida det intrång i den enskildes handlingsfrihet och de administrativa resurser samt kostnader som ett införande av regeln skulle kräva står i rimlig proportion till regelns effekt. I sistnämnda hänseende saknas dessutom analyser.

6.13 Kammarrätten i Sundsvall: 6 §. — — — Såvitt kammarrätten kan bedöma finns det skäl att slopa kravet på att den låga tillväxten skall vara orsakad av röta eller självgallring. En sådan utvidgning kan dock knappast antas medföra ökade avverkningar av någon större omfattning.

Ransonering. Utredningens förslag angående ransonering av slutavverkningsskog på mindre fastigheter tillstyrks av kammarrätten. Det är svårt att avgöra vilken inverkan den föreslagna utvidgningen kan få på avverkningarna. Ur administrativ synpunkt torde den föreslagna ändringen få gynnsamma konsekvenser.

Avverkningskyldighet. — — — Det kan förvisso, som utredningen visat, finnas behov av en bestämmelse av detta innehåll för att man skall komma åt de skogsägare, som aldrig avverkar eller som avverkar sällan eller i alltför liten omfattning. Den föreslagna minimikvantiteten förefaller försiktigt tilltagen. I och för sig kan den föreslagna ordningen förefalla vara utformad på ett nöjaktigt sätt.

Kammarrätten anser dock att man kan göra flera invändningar mot förslaget i denna del. För det första är det från rättssäkerhetssynpunkt viktigt att avverkningskravet blir riktigt bestämt. Utredningen föreslår en schablonberäkning med hjälp av de uppgifter om skogstillståndet på en brukningsenhet, vilka ligger till grund för taxeringsvärdet. Häremot kan invändas, att dessa uppgifter ofta är mer eller mindre osäkra. Nästan undantagslöst grundas de på iakttagelser, som gjorts av vederbörande skogsvårdskonsulent, som biträder fastighetstaxeringsnämnden. — — — man kan inte begära, att alla skogsvårdskonsulenter har säker kännedom om skogstillståndet på samtliga brukningsenheter inom distriktet. Det bör vidare beaktas, att man vid fastighetstaxeringen beräknar virkesförrådet utan hänsyn till att större eller mindre kvantiteter av den rotstående skogen på fastigheten måhända sålts på rot redan före fastighetstaxeringen. Därav följer, att de uppgifter som ligger till grund för taxeringsvärdet, kan vara grovt missvisande.

Vidare bör påpekas, att det måste bli ett både tidsödande och kostsamt arbete att bestämma avverkningskravet för alla skogsfastigheter i landet. Det förutsätter mycket god kännedom hos den som skall fastställa avverkningskravet för en större brukningsenhet, uppdelad på ett antal olika skiften — — — . Olika meningar kan vidare föreligga när det gäller att avgöra vad som i skogsvårdslagens mening skall anses utgöra brukningsenhet. — — — Det kan vidare antas att arbetet försvåras, om en brukningsenhet uppdelas mellan flera ägare. Även vid tillskottsförvärv och delavyttringar liksom vid allframtidssupplåtelser av skog, mark för tex väggar, kraftledningsgata och annat ändamål kan omräkningsförfarandet bli omständligt — — — . Även ändringar av fastighetstaxeringens uppgifter om virkestillgång kan ske efter besvär över fastighetstaxeringen. — — —

Med det anförda vill kammarrätten ifrågasätta, om det föreslagna sättet att bestämma avverkningskravet verkligen är tillfredsställande. Det kan på goda grunder förutsättas, att en skogsägare som är ovillig att avverka — av skatteskal eller andra skäl — kommer att kunna försvåra och fördröja arbetet t ex genom att överklaga till högre instanser. Det kan inte uteslutas, att antalet besvärshärenden av denna art blir betydande.

— — — Är det — — — rimligt att tvinga honom att avverka, kanske med förlust?

Ytterligare ett skäl att ställa sig avvisande till förslaget i denna del är att det — såsom kammarrätten tidigare påpekat — kan ifrågasättas om nedgången i avverkningarna verkligen är varaktig.

— — — Med det sagda vill kammarrätten peka på att det kan bli åtskilliga besvärliga avvagningsfrågor för skogsvårdsmyndigheterna. Det förefaller ovisst, om skogsvårdsstyrelserna har tillgång till personal som på ett tillfredsställande sätt kan bemästra alla svårigheter som kan uppstå. — — —

Enligt utredningen skall ett fastställt avverkningskrav följa fastigheten och ett föreläggande riktas mot den som äger skogen när föreläggandet utfärdas. Användes därvid vite, torde detta icke kunna utdömas, om skogsägaren överlåter fastigheten.

Med hänsyn till de invändningar som kan göras mot förslaget anser sig kammarrätten icke kunna tillstyrka att det genomförs.

Om den föreslagna ändringen genomförs, vill kammarrätten anföra följande. — — — Enligt kammarrätten kan lagtextens uttryck "åtminstone" tolkas så att avverkningskravet kan sättas till *minst* hälften. Detta torde inte vara utredningens avsikt. Uttrycket åtminstone bör därför utgå.

6.14 Sveriges lantbruksuniversitet: 5 §. — — — Pågående studier indikerar att arealerna 5§3-skog i form av behandlingsenheter, trots utförda reduktioner, kan ha överskattats.

6 §. — — — Detta är en riktig åtgärd som ligger i linje med den fastställda skogspolitiken. Utredningen påpekar helt riktigt att effekten på virkesutbudet av denna åtgärd troligen är försumbar.

Ransonering. — — — Utredningen har enligt styrelsens mening ej tillräckligt analyserat konsekvenserna av den ändrade gränsen. Vad händer tex om antalet skogsägare, som ej är beroende av jämna skogsinkomster, blir allt större samtidigt som lönsamheten i skogsbruket tillfälligtvis eller under en längre period blir mycket hög?

Avverkningsskyldighet. — — — Det saknas överslagsberäkningar över hur avverkningskyldigheten skulle ha påverkat virkesutbudet om alla "inaktiva" skogsägare hade fullgjort sin avverkningskyldighet enligt utredningens förslag. — — —

— — — Vi frågar oss — — — om det är rimligt att det schablonberäknade avverkningskravet på den enskilda fastigheten kan vara 2-3 gånger högre eller lägre än ett krav beräknat med bättre dataunderlag. — — — I och för sig skall det kontrolleras att schablonen ger rimliga resultat innan föreläggande om avverkning ges, men risken är uppenbar att tilltron till hela systemet äventyras pga de stora enskilda avvikelserna. Problemen med schablonmetoden beror huvudsakligen på att varken ålder eller bonitet beaktas i metoden.

6.15 Länsstyrelsen i Stockholms län: — — — Enligt länsstyrelsens uppfattning är det angeläget att skogsstyrelsen får i uppdrag att i samråd med naturvårdsverket meddela föreskrifter till skogsvårdslagen som ger möjlighet till undantag från skyldigheten att avverka skog eller plantera igen öppna marker i de fall starka natur- eller kulturvårdsskäl talar mot dessa åtgärder.

Genom att upprätta naturvårdsinriktade skogsbruksplaner — — — kan en för samhället lämplig avvägning göras mellan skogsbrukets och naturvårdens intressen. Skogsvårdslagen bör dock inte hindra frivilliga, önskvärda naturhänsyn som går längre än de allmänna hänsynsregler som finns angivna i skogsvårdslagens 21 §.

— — — Skulle utredningens förslag om avverkningskyldighet godtas utan inskränkningar, innebär detta att det blir mycket svårt att tillgodose storstadsbornas behov av tilltalande ströv- och rekreatiomsområden.

— — — Det är ofta befogat att här medge en längre överhållning av gamla, för friluftslivet attraktiva skogsbestånd än som är motiverat ur virkesproduktions synpunkt. — — — Enligt länsstyrelsens mening bör det finnas relativt generösa dispensmöjligheter för detta ändamål.

6.16 Länsstyrelsen i Kronobergs län: 5 § 3. — — — Avvecklingen av lågproducerande bestånd kan delvis komma i konflikt med naturvårdens intressen. Framför allt kan ädla lövskogar i södra Sverige hotas. Avvecklingsprogrammet bör därför genomföras på ett sätt som är acceptabelt även från naturvårdssynpunkt. I detta sammanhang vill länsstyrelsen framhålla att den utredning om behovet av särskild lagstiftning till skydd för ädla lövskogar, som naturvårdsverket i samråd med bla skogsstyrelsen genomfört på regeringens uppdrag, snarast bör slutföras.

6 §. — — — Även med denna ändring kommer dock 6 § enligt länsstyrelsens mening att i stort sett vara utan betydelse för avverkningsnivån i

Kronobergs län. Bestämmelsen bör liksom hittills endast ta sikte på fall som närmar sig vanvård.

Ransonering. — — — Länsstyrelsen tillstyrker förslaget, eftersom en sådan åtgärd bör underlätta administrationen av paragrafen. — — —

Avverkningsskyldighet. — — — Länsstyrelsen avstyrker förslaget om avverkningskyldighet, eftersom lagbestämmelsen med stor säkerhet kommer att få ytterst marginell påverkan på den årliga genomsnittliga avverkningsnivån. Denna uppfattning grundas bland annat på det förhållandet att det är betydligt fler skogsbrukare som avverkar över 50 procent än under. Vidare kommer åtgärden inte att svara mot den administrativa apparat som lagens genomförande och efterlevnad kräver. Som utredningen påvisat finns det ett starkt samband mellan lönsamhet i skogsbruket och benägenheten att avverka. Den höga marginskatten utgör härvid ett stort hinder för ökade avverkningsvolymerna.

Sex av ledamöterna i länsstyrelsen i Kronobergs län (Andersson, Johansson, Nicklasson, Nilsson, Persson och Sandström) anser det vara principiellt riktigt att skyldighet att avverka står angivet i skogsvårdslagen, eftersom skogspolitiken inte enbart syftar till att producera växande skog utan har som huvudsyfte att få fram virke ur skogen. Länsstyrelsen tillstyrker därför förslaget om avverkningskyldighet enligt utredningens förslag.

6.17 Länsstyrelsen i Kalmar län: 6 §. — — — Länsstyrelsen instämmer i detta förslag, eftersom den nuvarande formuleringen av paragrafen leder till att den nästan aldrig kan tillämpas.

Ransonering. — — — Länsstyrelsen instämmer i detta förslag. Länsstyrelsen har i tidigare skrivelse till skogsstyrelsen begärt att få höja gränsen till 500 m³sk per år.

Att "uppsparad" avverkning inte får tillgodoräknas följande period verkar onödigt återhållande på avverkningarna, speciellt på större fastigheter, där hela årsytor kan förloras, om man vill utnyttja konjunkurlägen. Denna tillämpningsregel bör därför mildras.

Avverkningskyldighet. — — — Pga att en tillförlitlig schablonberäkning av avverkningskyldigheten i de enskilda fallen inte finns att tillgå och utsikterna att åstadkomma en sådan är små, och genom den höga, ryckiga arbetsbelastningen på skogsvårdsstyrelserna med åtföljande resurskrav, som blir svåra att tillgodose, anser länsstyrelsen inte att en avverkningskyldighet bör införas. Andra möjligheter att åstadkomma en ökning av avverkningarna måste först prövas.

6.18 Länsstyrelsen i Älvsborgs län: — — —

Då nu en massiv insats planeras för att ta i anspråk de dåligt utnyttjade 5:3-skogarna är det viktigt att samtidigt de andra samhällsintressen som berörs av åtgärderna tas till vara. Parallellt med eller som ett led i den översiktliga skogsinventeringen bör sålunda inventeringar av skyddsvärda 5:3-bestånd göras. Länsstyrelsen anser det angeläget att resurser för sådana inventeringar tillförs länsstyrelserna.

Med hänsyn till naturvårdsintresset framstår det vidare som angeläget att bringa klarhet i vilka förändringar i sammansättningen av fauna och flora som en storskalig avverkning av de lövdominerande 5:3-bestånden kan medföra, liksom om konsekvenserna på de försurningskänsliga ekosystemen av denna avveckling av lövskog. Dessa frågor bör närmare studeras av naturvårdsverket eller lantbruksuniversitetet.

6.19 Länsstyrelsen i Värmlands län: 6 §. Utredningens förslag — — — kan länsstyrelsen i princip tillstyrka. — — — anser dock länsstyrelsen att en sådan utveckling samtidigt måste balanseras av kraftfulla åtgärder för att tillgodose naturvårdens och friluftslivets intressen.

Ransonering. Länsstyrelsen tillstyrker den föreslagna justeringen — — — av den undre gränsen för tillämpning av bestämmelserna om ransonering av slutavverkningsskog. — — —

Avverkningsskyldighet. — — — Om det bedöms nödvändigt för att uppnå en tillräcklig avverkningsnivå godtar länsstyrelsen att en bestämmelse om avverkningsplikt av den föreslagna modellen förs in i SVL. Hur stor nettoeffekten av bestämmelsen blir på avverkningarna kan knappast beräknas på förhand men genom att den är generell kommer den att nå en del skogsägare som inte kan påverkas på annat sätt samt tvinga dessa till ökade avverkningar och ett aktivare skogsbruk. — — — Den föreslagna bestämmelsen är relativt enkel och entydig för den enskilde skogsägaren. Övervakningen kan vidare ske inom ramen för den typ av verksamhet som skogsvårdsstyrelserna redan bedriver. Det är dock nödvändigt att de ökade kraven på skogsvårdsstyrelsen också följs upp med motsvarande resurser.

Den föreslagna nivån för avverkningskravet — — — är enligt länsstyrelsens mening en lämplig avvägning mellan å ena sidan behovet av att få upp avverkningarna och å andra sidan de svårigheter som hänger samman med schablonmässig beräkning av avverkningsmöjligheterna samt det angelägna i att värdefulla bestånd för högkvalitativt sågtimmer byggs upp. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang också peka på en annan faktor som talar för att gränsen för avverkningsplikten inte skall sättas alltför högt, nämligen den möjlighet enligt skogsvårdsförordningen som finns att, vid större investeringar som har långsiktig betydelse för jord- eller skogsbruket på fastigheten, göra större avverkningar på en fastighet än vad ransoneringsbestämmelserna normalt tillåter. För kombinerade jord- och skogsbruk kan den skogliga delen av verksamheten genom möjligheten att bygga upp virkesförråd för användning vid sådana tillfällen i många fall få ett väsentligt större ekonomiskt värde än vad som framgår av redovisningar av statistiska genomsnitt.

— — — avverkningsperioderna bör sammanfalla med gällande perioden i 14 § SVL och alltså bör börja 1980 i stället för 1977 som utredningen föreslagit. — — — Länsstyrelsen anser att avverkningsplikten i första hand skall gälla slutavverkningsskog.

Sex av ledamöterna i länsstyrelsen i Värmlands län (Carldén, Hult, Jonasson, Junzell, Knutson och Nilsson) anför i reservation: Vi avvisar tanken på avverkningskyldighet som innebär ingrepp i ägande och förfoganderätten över den egna skogsmarken.

Fyra tjänstemän i länsstyrelsen i Värmlands län (Bäck, Davidsson, Lindskog och Wirén) anför i särskilt yttrande: Länsstyrelsen vill härvid också framhålla den principiella skillnaden mellan förslaget om att en bestämmelse om avverkningsplikt förs in i skogsvårdslagen mot utredningens övriga förslag. En bestämmelse om avverkningsplikt är generell och tvingande medan de övriga förslagen bygger på ett decentraliserat beslutsfattande. Länsstyrelsen delar den uppfattning som också framgår av direktiven för utredningen att det i första hand är åtgärder av det senare slaget som skall vidtas.

De anser inte att de ökade kraven på skogsvårdsstyrelserna skall följas upp med motsvarande resurser.

6.20 Länsstyrelsen i Västernorrlands län: 5 § 3. — — — Länsstyrelsen delar uppfattningen om att avvecklingen av lågproducerande skogar är angelägen. — — —

6 §. — — — Syftet var att bestämmelsen skulle gälla skogsbestånd som vanvårdas. Länsstyrelsen anser liksom ((utredningen)) att denna karaktär bör bibehållas men har ingen erinran mot att lagtexten ändras på föreslaget sätt.

Ransoneringsgräns. — — — Länsstyrelsen anser liksom utredningen att en — — — höjning (tav ransoneringsgränsen) kan ske utan att syftet med ransoneringsbestämmelserna äventyras. — — — Detta — — — innebär att skogsvårdsstyrelsens tillsynsarbete kan omfördelas till angelägnare uppgifter.

Avverkningsskyldighet. — — — Länsstyrelsen kan acceptera principen om ett minimikrav på avverkning, vilket bör vara så avvägt att det får avsedd effekt och inte blir normgivande eller stör virkesprissättningen. Den föreslagna hälftennivån förefaller lämplig.

Länsstyrelsen kan tillstyrka att en schablonmetod används som i första hand kan tillämpas av skogsägaren själv och att han hos skogsvårdsstyrelsen skall kunna begära ett förhandsbesked.

Skogsvårdsstyrelsen bör — som utredningen föreslår — också ha rätt att medge undantag från avverkningskyldigheten om kostnaderna för avverkning och därpå följande återväxtarbeten överstiger intäkterna sedan hänsyn tagits till utgående statsbidrag.

Länsstyrelsen finner det mindre lämpligt att ge bestämmelsen så stark retroaktivitet. — — — skogsägarna bör åtminstone ha minst ett år på sig att anpassa sig till den nya bestämmelsen. Under det året bör skogsvårdsstyrelsen, skogsägareföreningar och andra ha möjlighet att informera om de nya kraven. Avverkningsperioden bör tidigast räknas från 1 juli 1978 och samma tidpunkt gälla för enheter som har en 10-årig period.

Tre av ledamöterna och två av suppleanterna i länsstyrelsen i Västernorrlands län (Olsson, Norman och Molén resp. Lindström och Persson) anför i reservation: — — — Utformningen av avverkningskyldigheten gör att storskogsbruket och de aktiva jord- och skogsbrukarna knappast berörs. — — — Ålägganden kommer — — — nästan helt att drabba de löntagare som bebor en fastighet med skog och som har förvärvsarbete utanför fastigheten.

Utredningens förslag skulle innebära att om industrin av skilda anledningar inte vill köpa rotposter så kan löntagaren bli tvungen att lämna sitt ordinarie arbete för att göra virkesuttag oberoende av det ekonomiska resultatet.

En sådan lag skulle med rätta betraktas som en lag riktad mot en viss grupp. Länsstyrelsen kan inte biträda ett sådant förslag. Ingenting talar heller för att en byråkratisk reglering ger bättre anpassning av skogsuttagen till konjunkturerna än en marknadsmässig utveckling.

De bestämmelser som finns i skogsvårdslagen om skyldighet att utnyttja markens produktionsförmåga är tillräckliga och väl avvägda.

6.21 Länsstyrelsen i Jämtlands län: 6 §. Länsstyrelsen kan tillstyrka den förändring av skogsvårdslagens 6 § som föreslås.

Ransonering. — — — Sett mot bakgrund av utredningens egen bedömning att denna bestämmelse i lagen knappast utgjort något mera påtagligt hinder mot avverkning, och mot de synpunkter av administrativ karaktär som skogsvårdsstyrelsen anfört, till vilket yttrande hänvisas, bedömer länsstyrelsen att den föreslagna ändringen av ransoneringsgränsen kan vara tveksam i vissa avseenden.

Avverkningsskyldighet. Länsstyrelsen delar utredningens principiella uppfattning att god skötsel av skog även inbegriper avverkning. — — — Mot bakgrund av — — — skogsindustrins utbyggnad med ett virkesbehov i nivå med tillväxten i våra skogar kommer det föreslagna kravet på skyldighet att avverka åtminstone hälften av det som är möjligt att bli alltför lågt om skogsägarna i större omfattning av ett eller annat skäl anpassar sig till den nivån.

Ifall bestämmelsen om avverkningsskyldighet införs är det angeläget att skogsvårdsstyrelsen får de resursförstärkningar som den nya uppgiften kräver — — — . Beträffande vidare — — — aspekter kring tillämpningen av den föreslagna skyldigheten hänvisas till skogsvårdsstyrelsens yttrande i dessa frågor. Så t ex är det kraftigt retroaktiva ikraftträdandet, som föreslagits, ytterst tveksamt.

En av ledamöterna i länsstyrelsen i Jämtlands län (Cars) motsätter sig att en avverkningsskyldighet införs.

6.22 Länsstyrelsen i Norrbottens län: — — — Det är svårt att direkt bedöma effekten av den föreslagna föreskriften om avverkningsskyldighet som utredningen slutligen föreslår. Länsstyrelsen har inga erinringar mot förslaget som sådant, inte heller när det gäller ändringen i §6 SVL eller den föreslagna höjningen av ransoneringsgränsen till 200 m³sk. De senare åtgärderna tycks dock få en begränsad effekt i praktiken. Länsstyrelsen vill understryka att om de föreslagna åtgärderna inte visar sig verkningsfulla måste man snarast överväga kraftigare påverkan från samhällets sida. Frågan om ekonomiska styrmedel bör då prövas på nytt.

Det är enligt länsstyrelsens uppfattning självklart att de resurser skogsvårdsstyrelsen behöver till följd av de föreslagna lagändringarna också ställs till förfogande. — — —

En av ledamöterna i länsstyrelsen i Norrbottens län (Larsson) anför i reservation: Föreskrifter om avverkningsskyldighet har en så blygsam målsättning som minst 50% av möjlig kvantitet. Skulle kommande avverkningar följa detta minimikrav kommer inte försörjningen av virke till skogsindustrierna att klaras, utan fortsatt import.

Totalinsatsen i skogsvården kommer också att bli för låg — en lämplig gräns skulle ha legat vid 90%.

En av ledamöterna i länsstyrelsen i Norrbottens län (Holmkvist) anför i reservation: Utredningen föreslår, så även länsstyrelsens majoritet, att lagstiftning skall införas om avverkningsskyldighet för skogsägare att avverka minst 50% av den beräknade totalt möjliga avverkningen på en fastighet. Mot detta reserverar jag mig. Redan nu föreligger hinder för en ökad avverkning varför dessa hinder först bör undanröjas, i första hand en snar sänkning av marginalskatterna, alternativt en höjning av de s. k. stimulansavdragen upp till 10–15%.

Redan nu föreligger möjligheter att i Norrbottens län öka uttaget av skog i inte ringa omfattning genom att myndigheterna använder sig av de lagar som redan finns. I första hand bör således skogsägare bofasta eller icke bofasta på fastigheten åläggas att följa skogsvårdslagstiftningen redan nu.

— — —

6.23 Allmänningсутredningen: — — — för allmänningarna inte föreligger något behov av lagbestämmelser som föreskriver avverkningsskyldighet — — —. Inte heller för många allmänningsdelägares del kan sådant behov anses påkallat.

6.26 Centralorganisationen SACO/SR: 5 § 3. — — — En stor del av denna skog ligger på mark som av klimatiska skäl är svårföryngrad. För att skogen skall kunna avverkas krävs säkrare föryngringsmetoder. En ökad forskningsinsats rörande skogsförnyelse i hårda klimatlägen är således en förutsättning för föreslagna avverkningar.

— — — Parallellt med eller som ett led i den översiktliga skogsinventeringen bör — — — inventeringar av skyddsvärda 5:3-bestånd göras.

Med hänsyn till naturvårdsintresset framstår det vidare som angeläget att bringa klarhet i vilka förändringar i sammansättningen av fauna och flora som en storskalig avverkning av de 5:3-bestånd som är lövdominerade kan medföra, liksom konsekvenserna på de försurningskänsliga ekosystemen av denna avveckling av lövskog.

6.27 Sveriges arbetsledareförbund: SALF är av den uppfattningen att det är av avgörande betydelse att obligatoriska skogsbruksplaner genomförs så snart det är tekniskt och administrativt möjligt. Detta för att få ett kraftfullt styrinstrument för planläggningen av uttaget av skogsråvara för industrin utifrån rådande marknad och konjunktur.

SALF är vidare av den uppfattningen att skogsvårdsstyrelsen måste ges ökade resurser för att bistå och övervaka bestämmelsernas efterlevnad.

6.29 Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: 6 §. LRF och SSR tillstyrker förslaget om en utvidgning av möjligheter att besluta om avverkning av mycket gammal skog, som växer dåligt, genom föreslagen ändring av 6 § skogsvårdslagen.

Ransonering. Vi accepterar den ändring i 14 § skogsvårdsförordningen som innebär att ransoneringen av slutavverkningsmogen skog ej tillämpas på fastigheter som har en årlig produktion av upp till 200 m³sk per år. Men vi anser att man i speciella fall kan försvara en högre nivå utan att det grundläggande syftet med ransoneringen berörs. Åtgärden är ett värdefullt led i en minskad detaljreglering.

Avverkningsskyldighet. Genom ett införande av en generell avverkningsskyldighet minskas både konkurrensen och förutsättningarna för att via marknadsöverenskommelser åstadkomma en rimlig och riktig prisnivå. Mot bakgrund av möjligheten att avverkningsskyldigheten höjs till att gälla mer än hälften av möjlig avverkning accentueras dessa svårigheter.

Sett ur dessa aspekter och med hänsyn till virkesmarknadens centrala funktion för virkesutbudet anser vi den inte tillräckligt belyst i utredningen.

— — —

Den schablonmodell för fastställande av avverkningsnivån som utredningen redovisar medför klara svårigheter att skapa en rättvis tillämpning av avverkningsskyldigheten och risk för felaktiga beslut. Detta innebär därför att skogsvårdsstyrelserna måste avsätta tidsmässiga och personella resurser för en lagtillsyn, som inte är produktionshöjande, i en sådan omfattning att insatser i skogsvårdande syfte blir lidande. Förslaget torde också endast medföra marginella effekter på virkesutbudet.

Virkesutbuden kan inte tvångsmässigt regleras utan hänsyn till en mark-

nadsekonomi som styrs av vår omvärld. Skogsindustrins beroende av snabba konjunkturförändringar och internationella marknadsförändringar är välkänt. Lika välkänt är att behoven av olika virkessortiment kan variera starkt mellan säsongerna och även inom en virkessäsong.

Det bör understrykas att avstyrkandet av generell avverkningsskyldighet enligt utredningens modell är betingat av anförda administrativa och principiella betänkligheter. LRF och SSR biträder fullt ut den grundläggande tanken som förmodligen ligger bakom förslaget, nämligen att ägande av skogsmark medför stort ansvar att också avverka och bedriva god skogs-skötsel.

Det är naturligt att skogsägare skall avverka skogen i den omfattning som är lämplig, med hänsyn till skogstillståndet på hans brukningsenhet, utifrån de ramar som skogsvårdslagen anger och den enskilde brukarens varierande situation.

Vi anser att den nuvarande skogsvårdslagen innehåller de resurser och medel som krävs för att uppfylla skogspolitikens mål men att det ännu, med hänsyn till den korta tiden tillämpats, är för tidigt att analysera effekterna av lagen. Enligt vår bedömning finns främst i 5 § ett inslag som bör verka aktiverande på avverkningarna. Tillsammans med av VFU föreslagna ändringar av 6 § och med de tvingande åtgärder som 7 § och 9 § föreskriver finns stora förutsättningar för ökad aktivitet även bland hittills "passiva" skogsägare.

Vi avstyrker därför utredningens förslag till avverkningsskyldighet.

6.31 Skogsindustriernas samarbetsutskott: Ransonering. — — — SISU hade gärna sett att den höjning av gränsen för ransonering av slutavverkningarna, som föreslagits höjts ytterligare till i varje fall 300 m³sk:s avkastning per fastighet. — — —

Avverkningsskyldighet. Den komplettering av § 14 som föreslås kan på de skäl utredningen anför accepteras. Det kan betraktas som en brist i SVL att ingenting sägs som gör vederligt att god skogsvård kräver att skogen gallras när behov härav föreligger och slutavverkas när skogen är mogen härför. — — — Det är endast skogsägare som uppenbart vanvårdar sin skog som kan riskera ett avverkningsåläggande genom den nya lagbestämmelsen. — — — Det är viktigt att lagändringen föregås av en omfattande information om motiv och innebörd. Den schablon för beräkning av minimiavverkning som utredningen framlagt bör överarbetas.

De skogsägareföreningsägda företagen kommer vad gäller förslaget om avverkningsskyldighet i skogsvårdslagen (§ 14) att framföra sina synpunkter genom annan remissinstans.

6.32 Sågverkens råvaruförening: 6 §. Råvaruföreningen kan ansluta sig till förslagen att ändra 6 § — — —.

Ransonering. Vidare kan en höjning av gränsen för ransonering 14 § medföra välbehövlig förenklad administration.

Avverkningsskyldighet. Däremot kan inte förslag om avverkningsskyldighet bifallas. — — — Möjlighet för skogsvårdsstyrelse att besluta om avverkning för skog som ej utnyttjar markens avkastningsförmåga föreslås skärpas, vilket är tillräckligt för att tillgodose krav på tvångsföreläggande om avverkning av skog.

— — —

De redovisade virkesbalanserna avser endast volymbalanser utan hänsyn till avverkningsmöjlighetens fördelning på sortiment. En tvångsav-

verkning av privatskogsbrukets grovskogsförråd kommer att bli förödande för sågverkens långsiktiga timmerförsörjning. Tas dessutom i beaktande att timmerkvaliteten med nuvarande skötsel blir allt sämre kommer skogsbrukets ekonomiska resultat att påverkas negativt.

Skogsvårdsorganisationernas resurser bör koncentreras till uppföljning och förbättring av skogsvården. Eftersom ransoneringskravet i lagen föreslås mildras, bör avverkningsanmälan kunna avskaffas. Den tillkom ju med anledning av risken för överavverkning i privatskogsbruket.

6.34 Virkesråden region 2 och 3: Virkesråden stödjer utredningens förslag att i § 14 i skogsvårdslagen förändra ransoneringsbestämmelsen så att gränsen höjs från 100 m³sk till 200 — — —.

Virkesråden har däremot inte uppnått enighet beträffande införande av avverkningsskyldighet i skogsvårdslagen utan avstår ifrån ett ställningstagande.

Virkesråden biträder utredningens övriga förslag inom skogsvårdslagstiftningens områden såsom varande praktiska men bedömer inte att dessa ändringar innebär så starka tillskott av virke till virkesmarknaden som utredningen ansett.

6.36 Svenska kommunförbundet: Avverkningskyldighet. — — — Styrelsen anser att en sådan regel behövs. Undantag måste dock göras för sådana fastigheter som kommunerna äger i omedelbar närhet av tätorter och friluftsområden. Dessa fastigheter har som regel förvärvats antingen för framtida exploatering eller för naturvårdens eller friluftslivets behov. Det kan inte vara rimligt att en kommun skall åläggas att avverka skog inom en fastighet som snart skall exploateras eller som förvärvats av naturvårdsskäl.

Fyra ledamöter i Svenska kommunförbundet (Agius, Holst, Thomasson och Zetterström) anför i reservation: Styrelsen anser att någon sådan regel inte behövs. — — —

I sammanhanget vill vi särskilt påpeka betydelsen av att sammanhängande partier av urskog sparas i sådan omfattning att garantier skapas för bevarande av sällsynta arter inom växt- och djurlivet.

Fyra ledamöter i Svenska kommunförbundet (Wallin, Davidsson, Elgfelt och Tengbom-Velander) anför i reservation: Vi ansluter oss till den reservation som anförts av Bo Lundgren i utredningen.

6.37 Sveriges häradsallmäningsförbund: — — — för häradsallmänningarna inte föreligger behov av lagbestämmelser, som föreskriver avverkningskyldighet eller krav om obligatoriskt minimiuttag av tillväxten.

7 Beredskapslagstiftning för avverkning

7.6 Skogsstyrelsen: Skogsstyrelsen har mot bakgrund av att inget konkret förslag om — — — lagstiftning framlagts, inte heller känt behov att närmare granska vad en sådan lagstiftning skulle innebära i olika avseenden.

Två aspekter, båda med stark anknytning till skogsvårdsorganisationens resurser och resursutnyttjande, skall dock kortfattat behandlas här.

För det första vill skogsstyrelsen med skärpa framhålla att krav som riktas till skogsägare bör vara generella, d v s inte behöva förutsätta skogsvårdsstyrelsens beslut i varje enskilt fall. — — —

För det andra bör inte alltför stor tilltro sättas till att en snabb effekt skall uppstå i skogsbruket genom att regeringen beslutar att en beredskapslag skall träda i kraft. Det tar alltid tid att förändra invanda arbets- och verksamhetsmönster. Att sätta igång arbetet med en beredskapslag – ett arbete som måste ha ganska stor omfattning för att det skall vara meningsfullt – kommer att betyda förändrade arbetsuppgifter för en stor personalstyrka inom skogsvårdsorganisationen och sådana förändringar kan inte genomföras från en dag till en annan utan måste planeras åtminstone på ett halvt års sikt. Vidare måste kunskap om lagens tekniska delar och administrativa tillämpning hållas vid liv även under perioder då den inte är i kraft om en någorlunda snabb igångsättning av verksamheten skall vara möjlig.

7.13 Kammarrätten i Sundsvall: – – – Något behov av en särskild beredskapslag vid sidan av dessa tvångsbestämmelser ((utredningens förslag)) kan icke föreligga.

7.17 Länsstyrelsen i Kalmar län: – – – Utredningen intar en något försiktig attityd till beredskapslagen och säger att den bara bör tillgripas i en extraordinär situation då andra till buds stående möjligheter är uttömda. Länsstyrelsen intar samma ståndpunkt.

En positiv verkan, som en beredskapslag troligen innebär, är att skogsägare inför risken att bli stämplade som icke skötsamma och därmed kan drabbas av beredskapslagen, skulle se till att skogarna blir bättre skötta redan nu.

7.19 Länsstyrelsen i Värmlands län: – – – viktiga synpunkter att beakta vid införandet av en – – – beredskapslag är den stora administration och det mycket detaljerade kunskapsunderlag den skulle kräva, den bristande effektivitet lagen skulle få eftersom den – även om beslutsfattandet organiseras på ett rationellt sätt – skulle få svårt att anpassa sig till de snabba förändringar som det normalt är på marknaden för skogsindustrins produkter. Den avverkningshöjande effekt som en beredskapslag skulle få torde dessutom i allt väsentligt redan komma att uppnås med de övriga förslag utredningen fört fram. Mot bakgrund härav finner länsstyrelsen att en beredskapslag av det skisserade slaget inte bör införas.

7.32 Sågverkens råvaruförening: Sågverkens Råvaruförening avvisar förslagen till beredskapslagstiftning för avverkningsstävning av samma skäl som anförts mot utredningens förslag till ändrad skogsvårdslag. Därutöver bör påtalas den stora osäkerhet som vidhäftar beräkningen av avverkningsmöjlighet för hela landet, ägarekategorier och enskilda fastigheter. – – –

8 Övrigt

8.20 Länsstyrelsen i Västernorrlands län: – – – skogsvårdsorganisationen måste tillföras ökade resurser för information och praktisk rådgivning.

8.28 Tjänstemännens centralorganisation: TCO vill särskilt understryka, att skogsvårdsorganisationen måste ges de resurser som är nödvändiga för att övervaka att de föreslagna åtgärderna efterlevs. TCO vill också understryka vikten av att skogsvårdsorganisationen ger prioritet åt att tillse att avverkningsbefrämjande bestämmelser efterlevs. Flera av de nu gällande bestämmelser som föreskriver avverkning efterlevs alltför dåligt.

8.29 Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund: Utredningen har konstaterat att en ökad självverksamhet i skogen är en förutsättning för att ett intensivt skogsskötselprogram skall klaras. Man anger behovet av enkla möjligheter för den självverkssamma att få försäkringsskydd. LRF/SSR anser att försäkringsskyddet kan lösas enkelt i enlighet med ett förslag som vi utarbetat tillsammans med försäkringsbolagen. En förutsättning är emellertid att finansieringen av detta kan ske med skogsvårdsavgiften, vilket enligt vår uppfattning väl kan rymmas inom det skogspolitiska beslutet.

8.31 Skogsindustriernas samarbetsutskott: I det kritiska ekonomiska läge som vårt land befinner sig måste alla möjligheter tillvaratas att stärka landets ekonomi. Mot bakgrund av den stora betydelse som skogsbruk och skogsindustri har för sysselsättning, skattekraft, exportinkomster och regional balans måste möjligheten att uppnå en hög och värdefull avkastning från skogsmarken tillfullo utnyttjas. — — —

SISU anser — — — att skogspolitiken måste aktiveras i avsikt att få till stånd ett mera dynamiskt och framåtsyftande skogsbruk. Möjligheten att utnyttja rationella arbets- och skötselmetoder vid skogens avverkning och vård är en grundläggande förutsättning för en hög och värdefull skogsproduktion. Exempel på frågor där en aktivering är angelägen är fastmarksgödsling, torrläggning av försumpad skogsmark och myr samt utnyttjande av *Pinus Contorta* i de norra delarna av landet. Några djupgående nya undersökningar erfordras inte härför. Erforderligt underlag finns i allt väsentligt i 1973 års skogsutrednings betänkande. Ett rationellt skogsbruk är också väl förenligt med en ansvarsfull miljövård och friluftslivets intressen — en uppfattning till vilken skogsutredningen också anslöt sig.

Enligt SISUs mening finns det mycket starka skäl för staten att mer aktivt engagera sig för en förbättrad skogsproduktion. Insatserna som krävs är mycket måttliga i relation till vinsterna för samhället både på kort och lång sikt.

